

ਯਿਸੂ ਦਾ ਯੂਰਬਗਾਮੀ

(3:1-12)

ਮੱਤੀ ਨੇ ਯੂਹਦੀਆ ਦੀ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਿਆਂ ਮਸੀਹ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਕੀਤੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਮਲਾਕੀ ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਨਬੂਵਤ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਦੇ ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਚੁੱਪੀ ਨੂੰ ਤੋੜਦੀ ਹੈ।¹ ਮੱਤੀ ਨੇ ਇਹ ਮੰਨ ਲਿਆ ਕਿ ਉਸ ਦੇ ਯਹੂਦੀ ਪਾਠਕ ਯੂਹੰਨਾ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਵੀ ਵਾਕਫ਼ ਹੋਣਗੇ, ਜਿਸ ਕਰਕੇ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਨਬੀ ਦੇ ਪਿਛੋਕੜ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਯੂਹੰਨਾ ਤੋਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਵਾਕਫ਼ ਸਨ, ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਸਾਬਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਇਤਿਹਾਸਕਾਰ ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਹੋਈ ਹੈ।²

ਲੂਕਾ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਹੋਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਰਤਾਂਤ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਮੁੱਢਲੇ ਜੀਵਨ ਬਾਰੇ ਜਾਣਕਾਰੀ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਪਿਤਾ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਨਾਮਕ ਯਾਜਕ ਸੀ ਜੋ ਅਬੀਯਾਹ ਦੇ ਅਠਵੇਂ ਹਿੱਸੇ ਵਿੱਚੋਂ ਸੀ (ਲੂਕਾ 1:5)। ਦਾਊਦ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਨੇ ਯਾਜਕਾਈ ਨੂੰ ਚੌਥੀ ਭਾਗਾਂ ਵਿਚ ਵੰਡਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ (1 ਇਤਿਹਾਸ 24)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰ ਕੋਈ ਸਾਲ ਦੇ ਦੋ ਹਫ਼ਤੇ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਬਾਕੀ ਚਾਰ ਹਫ਼ਤੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਖ਼ਾਸ ਪਰਬ ਦੇ ਦਿਨ ਸਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ (ਜੇ ਸਾਰੇ ਨਹੀਂ) ਯਾਜਕ ਭਾਗ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਦੀ ਪਤਨੀ ਇਲੀਸਬਤ ਬੱਚਾ ਜਣਨ ਦੀ ਉਮਰ ਤਕ ਬਾਂਝ ਰਹੀ ਸੀ (ਲੂਕਾ 1:7, 18)। ਉਹ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਸਾਕ, ਭਾਵ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰੀ ਵਿੱਚੋਂ ਭੈਣ ਹੋਵੇਗੀ (KJV) (ਲੂਕਾ 1:36)। ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਦੇ ਹੈਕਲ ਵਿਚ ਸੇਵਾ ਦੇਣ ਸਮੇਂ, ਜ਼ਿਬਰਾਏਲ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਦਰਸ਼ਣ ਦੇ ਕੇ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਇਲੀਸਬਤ ਇਕ ਪੁੱਤਰ ਨੂੰ ਜਣੇਗੀ, ਜਿਸਦਾ ਨਾਂਅ ‘‘ਯੂਹੰਨਾ’’ ਹੋਵੇਗਾ। ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੀ ਗੱਲ ਤੇ ਯਕੀਨ ਨਾ ਕਰਨ ਕਰਕੇ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਨੂੰ ਗੂੰਗਾ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਬੇਟੇ ਦੇ ਜਨਮ ਤਕ ਇਕ ਸ਼ਬਦ ਵੀ ਬੋਲ ਨਹੀਂ ਸਕਿਆ (ਲੂਕਾ 1:11-22, 59-64)।

ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਨੂੰ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਦੱਸਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦਾ ਖ਼ਾਸ ਸੇਵਕ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੀ ਮਾਤਾ ਦੀ ਕੁੱਖ ਵਿਚ ਹੀ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਭਰਪੂਰ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲ ਦੇ ਪੁੱਤਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਥੇਰਿਆਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲ ਮੋੜਨਾ ਸੀ (ਲੂਕਾ 1:15, 16)। ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕ ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਨਾਜ਼ੀਰ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਦਾਖਰਸ ਅਤੇ ਮੈਅ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਹੋਰ ਸ਼ਰਤਾਂ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਪੂਰਾ ਕਰਦਾ ਹੋਵੇ (ਲੂਕਾ 1:15; ਵੇਖੋ ਗਿਣਤੀ 6)। ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਇਹ ਵੀ ਕਿਹਾ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ‘‘ਏਲੀਯਾਹ ਦੀ ਆਤਮਾ ਅਰ ਬਲ ਨਾਲ’’ ਆਉਣਾ ਸੀ (ਲੂਕਾ 1:17)। ਮਲਾਕੀ ਨੇ ਨਬੂਵਤ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ‘‘ਇਸ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿ ਯਹੋਵਾਹ ਦਾ ਵੱਡਾ ਅਤੇ ਭੈਦਾਇਕ ਦਿਨ ਆਵੇ’’ ‘‘ਏਲੀਯਾਹ ਨਬੀ’’ ਦਾ ਆਉਣਾ ਹੋਵੇਗਾ (ਮਲਾਕੀ 4:5)। ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਜਨਮ ਦੇ ਬਾਅਦ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਨੇ ਨਬੂਵਤ ਕੀਤੀ ਕਿ ਉਹ ‘‘ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸਤਿਆਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਹਦੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਚੱਲੇਗਾ’’ (ਲੂਕਾ 1:76)। ਉਸ

ਦੀ ਗੱਲ ਮਲਾਕੀ 3: 1 ਨਾਲ ਬਹੁਤ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਹੈ। ਫ਼ਰਿਸ਼ਤੇ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ‘ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਲਈ ਸੁਧਾਰੀ ਹੋਈ ਕੌਮ ਨੂੰ ਤਿਆਰ’ ਕਰਨ ਲਈ ਅੱਗੇ ਜਾਵੇਗਾ (ਲੂਕਾ 1: 17)। ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕਿਹਾ, ‘ਯੂਹੰਨਾ ਹੀ ਉਹ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਏਲੀਯਾਹ ਸੀ’ (11: 10, 14; 17: 11-13)।

ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ (3:1-4)

‘ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਣ ਕੇ ਯਹੂਦੀਆ ਦੇ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਕਹਿਣ ਲੱਗਾ।² ਤੇਬਾ ਕਰੇ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸੁਰਗ ਦਾ ਰਾਜ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਹੈ।³ ਕਿ ਇਹ ਉਹੋ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਯਸਾਯਾਹ ਨਬੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

‘ਕਿ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਅਵਾਜ਼,
ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੇ,
ਉਹ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਰੇ।’

‘ਇਸ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਕੱਪੜੇ ਉਠ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਚੰਮ ਦੀ ਪੇਟੀ ਉਹਦੇ ਲੱਕ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹਦਾ ਖਾਣਾ ਟਿੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ਹਿਦ ਸੀ।

ਆਇਤ 1. ਉਨ੍ਹੀਂ ਦਿਨੀਂ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਜਨਮ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤ (ਅਧਿਆਇ 1; 2) ਨੂੰ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਨਾਲ ਜੋੜਦਾ ਹੈ (ਅਧਿਆਇ 3)। ਸੰਭਵ ਤੌਰ ਤੇ ਇਹ ਉਸ ਸਮੇਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਜਦ ਯਿਸੂ ਨਾਸਰਤ ਵਿਚ ਰਹਿ ਰਿਹਾ ਸੀ (2:23), ਭਾਵੇਂ ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਮਸੀਹੀ ਲਹਿਰ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨਾਲ ਜੋੜੀ ਹੈ। ਹੈਰੋਦੇਸ ਦੀ ਮੌਤ (4 ਈ. ਪੂ.) ਦੇ ਬਾਅਦ ਤੋਂ ਲਗਭਗ 30 ਸਾਲ ਲੰਘ ਗਏ ਸਨ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਦਾ ਪਰਿਵਾਰ ਇਸਰਾਏਲ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆ ਕੇ ਨਾਸਰਤ ਵਿਚ ਵੱਸ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ (2:23)। ਲੂਕਾ 3:1 ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਯੂਹੰਨਾ [ਦੀ] ਸੇਵਕਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਨੂੰ ‘ਤਿਬਿਰਿਯੂਸ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਪੰਦਰਵੇਂ ਵਰ੍ਹੇ’ ਵਿਚ ਦੱਸਦਾ ਹੈ (28 ਈਸਵੀ)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਦੋਂ ਕੀਤੀ ਜਦ ਉਹ ਤੀਹਾਂ ਕੁ ਵਰ੍ਹਿਆਂ ਦਾ ਸੀ (ਲੂਕਾ 3:23), ਅਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਯਿਸੂ ਤੋਂ ਛੇ ਮਹੀਨੇ ਵੱਡਾ ਸੀ (ਲੂਕਾ 1:36, 56, 57)। ਇਸ ਕਰਕੇ ਯੂਹੰਨਾ ਵੀ ਉਸ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਵੇਲੇ ਤੀਹਾਂ ਕੁ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਸੀ।

ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਲੇਖਕਾਂ ਨੇ ਯੂਹੰਨਾ ਜਾਂ ਯਿਸੂ ਦੇ ਜਵਾਨੀ ਦੇ ਸਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤਾ ਨਹੀਂ ਦੱਸਿਆ (ਵੇਖੋ ਲੂਕਾ 1:80; 2:40-52) ਕਾਰਣ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਯਿਸੂ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਉੱਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਮੌਤ, ਦਫ਼ਨਾਇਆ ਜਾਣਾ ਅਤੇ ਜੀ ਉੱਠਣਾ ਸਭ ਤੋਂ ਚਰਮ ਤੇ ਹੈ। ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਬਾਅਦ, ਯਿਸੂ ਦੇ ਬਚਪਨ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੀਆਂ ਕਈ ਰੰਗ ਬਿਰੰਗੀਆਂ ਕਹਾਣੀਆਂ ਬਣ ਗਈਆਂ ਸਨ। ਰੌਬਰਟ ਐਚ. ਮਾਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘‘ਖ਼ੁਸ਼ਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ ਇੰਜੀਲ ਦੀਆਂ ਕੈਨਨ ਵਾਲੀਆਂ ਕਿਤਾਬਾਂ ਵਿਚ ਕੋਈ ਭਾਵਨਾਤਮਕ ਸ਼ਬਦ ਚਿੱਤਰਣ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਖ਼ੋਸ਼ਕ ਯਿਸੂ ਉਵੇਂ ਹੀ ਪਲਿਆ ਵਧਿਆ ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਹੋਰ ਯਹੂਦੀ ਮੁੰਡਾ ਵੱਡਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।’’³

ਅੱਜ ਕੁਝ ਲੋਕ ਕਿਆਫ਼ੇ ਲਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਕੁਮਰਾਨ ਦੇ ਕਬੀਲੇ ਵਿਚ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਖ਼ਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੀਆਂ ਪੱਤਰੀਆਂ ਮਿਲੀਆਂ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਹੈ ਕਿ ਜਾਂ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਬਜ਼ੁਰਗ ਮਾਂ-ਪਿਓ (ਲੂਕਾ 1:7) ਮਰ ਗਏ ਅਤੇ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਸ ਦੀ ਦੇਖਭਾਲ ਕੀਤੀ ਜਾਂ ਉਹ ਇਕ

ਜਵਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਸ ਕਬੀਲੇ ਨਾਲ ਮਿਲ ਗਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਕਹਿਣਾ ਹੈ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਨਜ਼ਰੀਆ ਅਸੇਨੀ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਤੋਂ ਬਣਿਆ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਥਿਊਰੀ ਮੰਨਣ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਬਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਲਿਖਤ ਸਿਰਫ਼ ਐਨਾ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ‘‘ਵੱਧਦਾ ਅਰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਜ਼ੋਰ ਫੜਦਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਇਸਰਾਏਲ ਉੱਤੇ ਆਪਣੇ ਪਰਗਟ ਹੋਣ ਦੇ ਦਿਨ ਤੀਕੁਰ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਰਿਹਾ’’ (ਲੂਕਾ 1:80)। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ, ਉਹ ਇਕ ਨਬੀ ਸੀ ਜਿਸ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਰਗ ਵੱਲੋਂ ਮਿਲਿਆ ਸੀ: ‘‘... ਪਰਮੇਸੁਰ ਦਾ ਵਚਨ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਜ਼ਕਰਯਾਹ ਦੇ ਪੁੱਤਰ ਯੂਹੰਨਾ ਕੋਲ ਪਹੁੰਚਿਆ’’ (ਲੂਕਾ 3:2)।

ਯੂਹੰਨਾ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ, ਜਾਂ ‘‘ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਾਤਾ’’ (*baptistēs*) ਸਿਰਫ਼ ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ (3:6 ਤੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਵੇਖੋ)। ਮੱਤੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਹ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ; ‘‘ਪ੍ਰਚਾਰ’’ ਸ਼ਬਦ ਉਸ ਸ਼ਬਦ (*kērussō*) ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ (ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਵਾਂਗ) ‘‘ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਨਾ।’’ ‘‘ਮੁਨਾਦੀ ਕਰਨ ਵਾਲਾ’’ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜੋ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਐਲਾਨ ਕਰਦਾ ਸੀ। ‘‘ਉਜਾੜ’’ (*erēmos*) ਸ਼ਬਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਸ ਥਾਂ ਲਈ ਵਰਤਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੋਈ ਅਬਾਦੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਅਤੇ ਜਿੱਥੇ ਖੇਤੀ ਨਾ ਹੁੰਦੀ ਹੋਵੇ। ਮੱਤੀ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਯਹੂਸ਼ਲਮ ਅਤੇ ਖ਼ਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਦੇ ਦਰਮਿਆਨ ਘੱਟ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕੇ ਲਈ ਕੀਤੀ, ਜਿਸ ਵਿੱਚੋਂ ਅੱਜ ਵੀ ਉਹ ਕੁਝ ਪੱਥਰੀਲਾ ਅਤੇ ਸੁਨਸਾਨ ਇਲਾਕਾ ਹੈ। ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ ਨੇ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

ਕੇਂਦਰੀ ਪਹਾੜੀਆਂ ਤੋਂ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਵੱਲ ਤੋਂ ਢਲਾਨ ਵਿਚ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਉਜਾੜ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਇਕ ਖਿੱਲਰਿਆ ਜਿਹਾ ਇਲਾਕਾ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਭੂਮੱਧ ਤੋਂ ਬੱਦਲ ਪਹਾੜੀ ਢਲਾਣ ਦੇ ਪੱਛਮ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਮੀ ਡੇਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਤਿੱਖੇ ਦੌਰਿਆਂ ਨਾਲ ਕੱਟਿਆ, ਗੁਫ਼ਾਵਾਂ ਅਤੇ ਚੱਟਾਨਾਂ ਨਾਲ ਭਰਿਆ ਇਹ ਇਲਾਕਾ ਇਕ ਉਜਾੜ ਜੰਗਲ ਹੈ ਜੋ ਮੁੱਢਲੀਆਂ ਸਦੀਆਂ ਵਿਚ ਕੁਮਰਾਨ ਦੇ ਵੈਰਾਗੀਆਂ ਵਰਗੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਦਾ ਸੀ।⁴

ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਕੀਤੀ, ਅਹਿਮ ਹੈ। ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਮੀਦ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਮਸੀਹਾ ਦੇ ਆਪਣੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਛੁਡਾਉਣ ਦੇ ਕੰਮ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਉੱਥੋਂ ਹੀ ਹੋਵੇਗੀ (ਵੇਖੋ 24:23-26; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 21:38)।⁵ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ‘‘ਯਰਦਨ ਦੇ ਪਾਰ ਬੈਤਅਨੀਆ’’ (ਯੂਹੰਨਾ 1:28) ਅਤੇ ‘‘ਸਲੀਮ ਦੇ ਨੇੜੇ ਐਨੋਨ ਵਿਚ’’ (ਯੂਹੰਨਾ 3:23) ਦੇ ਨਗਰਾਂ ਦੇ ਨੇੜੇ ਯਰਦਨ ਨਦੀ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਅੱਗੇ ਉੱਤਰ ਅਤੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ।

ਆਇਤ 2. ਯੂਹੰਨਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਪ੍ਰਚਾਰ ਸਪੱਸ਼ਟ, ਸਰਲ ਅਤੇ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸਮਝ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਵੱਲ ਮੁੜਨ ਨੂੰ ਕਿਹਾ। ਉਸ ਨੇ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਆਪਣੇ ਯਹੂਦੀ ਸਰੋਤਿਆਂ ਨੂੰ ਹੈਰਾਨ ਕਰ ਦਿੱਤਾ। ‘‘ਤੋਬਾ’’ ਲਈ ਇੱਥੇ ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*metanoēō*) ਉਹ ਸ਼ਬਦ ਹੈ ਜਿਹੜਾ ਮਨ ਦੇ ਬਦਲਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨਾਲ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਨਵਾਂਪਣ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਜੌਨ ਏ. ਬ੍ਰੈਡਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਹੋਵੇ ਉਹ ‘‘ਪਾਪ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰਤਾਈ ਵੱਲ ਮਨ, ਮਕਸਦ ਨੂੰ ਬਦਲਣ ਬਾਰੇ ਹੈ।’’⁶ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਹਿ ਕੇ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਦੇ ਨਬੀਆਂ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਨੂੰ

ਸੁਰਜੀਤ ਕਰ ਦਿੱਤਾ (ਯਸਾਯਾਹ 55:7; ਯਿਰਮਿਯਾਹ 15:19; ਹਿਜ਼ਕੀਏਲ 33:11; ਹੋਸ਼ੇਆ 14:1, 2; ਯੋਏਲ 2:12, 13; ਜ਼ਕਰਯਾਹ 1:3, 4; ਮਲਾਕੀ 3:7)।

ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਲੋੜ ਦੀ ਸਮਝ ਨਾਲ ਤੋਬਾ ਦੀ ਆਪਣੀ ਗੱਲ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ: ‘‘ਤੋਬਾ ਕਰੋ ਕਿਉਂ ਜੋ ਸੁਰਗ ਦਾ ਰਾਜ ਨੇੜੇ ਆਇਆ ਹੈ।’’ ਉਹ ਰਾਜ ਜਿਸ ਦਾ ਵਾਅਦਾ ਸਦੀਆਂ ਤੋਂ ਖ਼ੁਦਾ ਵੱਲੋਂ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਦਾਨੀਏਲ 2:44; 7:13, 14) ਆਇਆ ਤਾਂ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਪਰ ਇਸ ਦੇ ਆਉਣ ਦਾ ਸਮਾਂ ਨੇੜੇ ਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਜੇ ਉਹ ਇਸ ਦੇ ਨਾਗਰਿਕ ਬਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਮਨਾਂ, ਵਿਹਾਰਾਂ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਬਦਲਣਾ ਪਵੇਗਾ। ਤੋਬਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਯਿਸੂ (4:17) ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਰਸੂਲਾਂ ਵੱਲੋਂ (10:7) ਅੱਗੇ ਤੋਰਿਆ ਗਿਆ। ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਗੁਡਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘‘ਆਦਿ ਰੂਪ ਯੂਹੰਨਾ, ਗੁਰੂ ਯਿਸੂ, ਬਾਰਾਂ ਚੇਲੇ, ਸਭੇ ਇੱਕੋ ਹੀ ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹਨ।’’⁷

ਮੱਤੀ 3:2 ਨੂੰ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਬਾਈਬਲ ਵਿਚ ‘‘ਸੁਰਗ ਦੇ ਰਾਜ’’ ਦਾ ਨਾਂਅ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਹ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਮੱਤੀ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਇਸ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ 32 ਵਾਰ ਹੋਈ ਹੈ। ਇੰਜੀਲ ਦੇ ਹੋਰ ਵਿਰਤਾਂਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਰਾਜ’’ ਹੈ। ਪੱਕੇ ਯਹੂਦੀ ਢੰਗ ਵਿਚ ਕਿਤਾਬ ਨੂੰ ਕਈ ਵਾਰ ਖ਼ੁਦਾਈ ਦੇ ਸਿੱਧੇ ਹਵਾਲੇ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ‘‘ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ’’ ਲਈ ‘‘ਸੁਰਗ’’ ਦੇ ਬਦਲ ਨਾਲ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਰਾਜ ਦਾ ਆਰੰਭ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਹੋਇਆ ਅਤੇ ਇਹ ਸੁਰਗ ਤੋਂ ਹੀ ਚਲਾਇਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਪਿਲਾਤੁਸ ਨੂੰ ਆਖਿਆ ਸੀ ‘‘ਮੇਰੀ ਬਾਦਸ਼ਾਹੀ ਇਸ ਜਗਤ ਤੋਂ ਨਹੀਂ’’ (ਯੂਹੰਨਾ 18:36)। ਪ੍ਰਭੂ ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਗੱਦੀ ਤੋਂ ਅੱਜ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਹਕੂਮਤ ਕਰਦਾ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:32-36; 1 ਕੁਰਿੰਥਿਆਂ 15:24)।

ਇਹ ਰਾਜ ਧਰਤੀ ਉੱਤੇ ਉਸ ਕਲੀਸੀਆ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਰਗਟ ਹੋਇਆ, ਜਿਸ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਮੱਤੀ 16:18, 19 ਵਿਚ ਯਿਸੂ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੇ ਰਾਜ ਉੱਤੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਹਕੂਮਤ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਮੰਨ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਵਿਚ ਮਿਲਾ ਲਿਆ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:38, 47)। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਅਜਿਹੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘‘... ਅੰਧਕਾਰ ਦੇ ਵਸ ਵਿੱਚੋਂ ਛੁਡਾ ਕੇ [ਉਸ ਦੇ] ਪਿਆਰੇ ਪੁੱਤਰ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਪੁਚਾ ਦਿੱਤਾ’’ ਗਿਆ (ਕੁਲੁਸੀਆਂ 1:13)। ਇਬਰਾਨੀਆਂ ਦੇ ਲੇਖਕ ਨੇ ਆਪਣੇ ਮਸੀਹੀ ਪਾਠਕਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਇਕ ਰਾਜ’’ ਮਿਲਿਆ ਸੀ ‘‘ਜਿਹੜਾ ਹਿਲਾਇਆ ਨਹੀਂ ਜਾਂਦਾ’’ (ਇਬਰਾਨੀਆਂ 12:28)। ਰਸੂਲ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਆਪਣੇ ਸਾਥੀ ਮਸੀਹੀ ਸਾਥੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਉਹ ‘‘... [ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ] ਭਰਾ ਅਤੇ ... ਰਾਜ ... ਵਿਚ [ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ] ਸਾਂਝੀ’’ ਸੀ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 1:9)।

ਆਇਤ 3. ਮੱਤੀ ਵਿਖਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੀ ਆਮਦ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਗਈ ਯਸਾਯਾਹ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ:

‘‘ਕਿ ਇਹ ਉਹੋ ਹੈ ਜਿਹਦੇ ਬਾਰੇ ਯਸਾਯਾਹ ਨਬੀ ਦੀ ਜ਼ਬਾਨੀ ਆਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਆਵਾਜ਼,
ਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਸਤੇ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰੇ,
ਉਹ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਸਿੱਧੇ ਕਰੇ।’’

ਆਖ਼ਰੀ ਲਾਈਨ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਜਿਸ ਵਿਚ ‘‘ਸਾਡੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਈ ਇਕ ਸ਼ਾਹ ਰਾਹ ਨੂੰ ਸਿੱਧਾ ਬਣਾਓ’’ ਨੂੰ ‘‘ਉਹਨੂੰ ਰਾਹਾਂ ਸਿੱਧੇ ਕਰੋ’’ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੱਤੀ ਦਾ ਯਸਾਯਾਹ 40:3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਸਪਤਤੀ

ਅਨੁਵਾਦ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਨਾਮ ‘ਪ੍ਰਭੂ’ ਬਹੁਤੀ ਅਸਾਨੀ ਨਾਲ ਯਿਸੂ ਲਈ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਮੂਲ ਸੰਦਰਭ ਵਿਚ ਯਸਾਯਾਹ 40:3 ਖੁਦਾ ਲਈ ਰਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਬਾਬੁਲ ਦੇ ਦੇਸ਼ ਨਿਕਾਲੇ ਤੋਂ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਸੀ,⁹ ਭਾਵ ਇਕ ਕੌਮ ਛੁਟਕਾਰੇ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿਚ ਅਗਵਾਈ ਕਰਨੀ ਸੀ। ਪਰ ਮਸੀਹ ਲਈ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਰਾਹ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਜਿਸਨੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਰੂਹਾਨੀ ਛੁਟਕਾਰਾ ਅਤੇ ਬਹਾਲੀ ਲਿਆਉਣੀ ਸੀ।

‘ਸਿੱਧਾ’ ਕਰਨ ਦਾ ਰੂਪਕ ਅਤੇ ਰਾਜ ਚੌੜਾ ਕਰਨ ਦੀ ਗੱਲ ਇਸ ਤੱਥ ਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਹੈ ਕਿ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਉਜਾੜ ਰਾਹ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਖ਼ਰਾਬ ਹੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਪੌਲ ਟੀ. ਬਟਲਰ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ:

ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨਿਆਂ ਵਿਚ ਸਫ਼ਰ ਕਰਨ ਲਈ ਝਾੜੀਆਂ, ਪਹਾੜਾਂ, ਘਾਟੀਆਂ, ਚੱਟਾਨਾਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਜਾਨਵਰਾਂ ਵਾਲੇ ਜੰਗਲਾਂ ਦੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਆਉਂਦੀਆਂ ਸਨ। ਜਦ ਕਿਸੇ ਬਾਦਸ਼ਾਹ ਅਤੇ ਹਾਕਮ ਕਿਤੇ ਜਾਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਉਸ ਵਿਚ ਨਾਪਸੰਦ ਇਲਾਕੇ, ਜਿਵੇਂ ਕੋਈ ਟੇਢਾ ਮੇਢਾ ਰਸਤਾ ਆ ਜਾਂਦਾ ਤਾਂ ਉਹ ਆਪਣੇ ਅੱਗੇ ਅੱਗੇ ਘਾਟੀਆਂ ਅਤੇ ਨੀਵੀਆਂ ਪਹਾੜੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਗੁਲਾਮਾਂ ਅਤੇ ਮਜ਼ਦੂਰਾਂ ਦੇ ਵੱਡੇ ਵੱਡੇ ਦਸਤੇ ਭੇਜ ਦਿੰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਈ ਸਫ਼ਰ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਅਤੇ ਰਸਤਾ ਅਸਾਨ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।¹⁰

ਤੋਬਾ ਅਤੇ ਰਾਜ ਦੇ ਨੇੜੇ ਹੋਣ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਯੂਹੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਦੇ ਮਨਾਂ ਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਰਾਜੇ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰ ਰਿਹਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਮਰਕੁਸ 1:2, 3; ਲੂਕਾ 3:4-6; ਯੂਹੰਨਾ 1:23)। ਲੂਈਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ‘ਇਸ ਵਕਤ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਕੁਮਰਾਨ ਕਬੀਲੇ ਦੇ ਦੂਜੇ ਲੋਕ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ‘ਰਾਹ’ ਆਖਦੇ ਸਨ ਅਤੇ ਯਸਾਯਾਹ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਥੋੜ੍ਹਾ ਫ਼ਰਕ ਢੰਗ ਨਾਲ ਬੇਨਤੀ ਕਰਦੇ ਸਨ।’ [40:3]।¹¹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਲਹਿਰ ਖ਼ਤਮ ਹੋ ਗਈ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਰਾਹ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜੋ ਸਦਾ ਤਕ ਰਹਿਣਾ ਹੈ।

ਆਇਤ 4. ਯੂਹੰਨਾ ਨੂੰ ਉਠ ਦੇ ਵਾਲਾਂ ਵਾਲਾ ਲਿਬਾਸ ਪਾਈ ਚੰਮ ਦੀ ਪੇਟੀ ਉਹਦੇ ਲੱਕ ਦੇ ਦੁਆਲੇ ਵੇਖਣਾ ਕਿੰਨਾ ਅਜੀਬ ਲਗਦਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਇਹ ਵੇਰਵਾ ਉਸ ਜੰਗਲ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਰਹਿੰਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਸਿੱਧੇ ਸਾਦੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਾ ਉਹ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਆਪਣਾ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਾਲੀ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਭਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਸੀ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਸ ਨੂੰ ਅਮੀਰ ਲੋਕਾਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰਕ ਦੱਸਿਆ ਜਿਹੜੇ ‘ਮਰੀਨ ਵਸਤਰ’ ਪਹਿਨਦੇ ਅਤੇ ‘ਰਾਜਿਆਂ ਦੇ ਮਹਿਲਾਂ ਵਿਚ’ ਰਹਿੰਦੇ ਸਨ (11:8)।¹² ਉਸ ਦੇ ਪਾਣੇ ਪੁਰਾਣੇ ਕੱਪੜੇ ਅਤੇ ਉਸ ਦੇ ਪਹਿਰਾਵੇ ਤੋਂ ਬੇਸ਼ੱਕ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਜ਼ਰੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਦੇ ਲੋਕ ਯਾਦ ਆ ਗਏ ਹੋਣਗੇ (ਜ਼ਕਰਯਾਹ 13:4), ਖ਼ਾਸਕਰ ਏਲੀਯਾਹ (2 ਰਾਜਿਆਂ 1:8; ਵੇਖੋ ਮਲਾਕੀ 3:1; 4:5; ਮੱਤੀ 11:14; 17:10-13)। ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਇਹ ਬਿਲਕੁਲ ਪਤਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਨੂੰ ਕੀ ਮੰਨਣ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਜ਼ਰੂਰ ਪਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਇਕ ਨਬੀ ਹੈ (11:9; 21:26)।

ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਭੋਜਨ ਟਿੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਬਣ ਦਾ ਸ਼ਹਿਦ ਵੀ ਉਸ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਦੇ ਉਜਾੜ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦਾ ਸੀ, ਪਰ ਬਹੁਤੀ ਅਬਾਦੀ ਵਾਲੇ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿਚ ਰਹਿਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਇਹ ਖਾਣਾ ਆਮ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਹ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਇਕ ਨਾਜ਼ੀਰ ਸੀ, ਗੁੰਡਰੀ ਨੇ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ ਹੈ, ‘ਟਿੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ਹਿਦ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਜੰਗਲ ਦੀ ਢੁਕਵੀਂ ਖ਼ੁਰਾਕ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੇ

ਹਨ, ਬਲਕਿ ਉਸ ਮਾਸ ਤੋਂ ਬਚੇ ਰਹਿਣ ਲਈ ਪਵਿੱਤਰ ਜਨ ਦੇ ਜਿਸਮ ਵਿੱਚੋਂ ਲਹੂ ਨਿਰੋੜਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਟਿੱਡੀਆਂ) ਅਤੇ ਦਾਖਰਸ ਤੋਂ ਵਾਂਝੇ ਰਹਿਣਾ (ਇਸ ਕਰਕੇ ਸ਼ਹਿਦ) ਸਹੀ ਖੁਰਾਕ ਸੀ।¹³ ਖਾਣ ਪੀਣ ਦੀਆਂ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀਆਂ ਆਦਤਾਂ ਕਰਕੇ ਉਸ ਉੱਤੇ ਇਹ ਗਲਤ ਇਲਜ਼ਾਮ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਸ ਵਿਚ ਬਦਰੂਹ ਹੈ (11:18)।

‘ਬਣ ਦਾ ਸ਼ਹਿਦ’ ‘ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਪਾਲਣ ਵਾਲਿਆਂ ਵੱਲੋਂ ਵੇਚੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸ਼ਹਿਦ ਦੇ ਉਲਟ, ਜੰਗਲ ਵਿਚ ਸ਼ਹਿਦ ਦੀਆਂ ਮੱਖੀਆਂ ਰਾਹੀਂ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸ਼ਹਿਦ’ ਸੀ।¹⁴ ਅਜਿਹਾ ਸ਼ਹਿਦ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਬਾਈਬਲ ਦੇ ਸਮਿਆਂ ਵਿਚ ਪਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ (ਵਿਵਸਥਾਸਾਰ 32:13; ਨਿਆਈਆਂ 14:8, 9, 18; 1 ਸਮੂਏਲ 14:25, 26, 29; ਜ਼ਬੂਰ 81:16)। ਟਿੱਡੀਆਂ ਖਾਣ ਦੀ ਗੱਲ ਨਾਲ ਹੀ ਸਾਡੇ ਢਿੱਡ ਵਿਚ ਅਜੀਬ ਜਿਹਾ ਹੋਣ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਪਰ ਖੁਦਾ ਨੇ ਇਸਰਾਏਲੀਆਂ ਨੂੰ ਖਾਣ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਹੱਲਾਸ਼ੇਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੋਵੇਗੀ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 11:22)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਐਚ. ਲਿਓਸ ਬੋਲਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਰੋਸਟ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਥਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਜਾਂ ਲੂਣ ਲਾ ਕੇ ਰੱਖ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ ਅਤੇ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਪੂਰਬੀ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ਜਿੱਥੇ ਉਹ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਸਨ, ਗਰੀਬ ਵਰਗ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਰਾਹੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਇਸ ਕਰਕੇ ਕਈ ਵਾਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪੁੱਥ ਵਿਚ ਸੁਕਾ ਕੇ ਟਿੱਡੀਆਂ ਦਾ ਮੌਸਮ ਖ਼ਤਮ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਲਈ ਸੰਭਾਲ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਖਾਣ ਲਈ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਿਰ, ਲੱਤਾਂ, ਅਤੇ ਖੰਭ ਉਤਾਰ ਦਿੱਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਾਜ਼ਾ ਅਤੇ ਸੁਕਾ ਕੇ ਦੇਹਾਂ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਖਾਧਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ।¹⁵

ਕੁਝ ਪੂਰਬੀ ਸੱਭਿਅਤਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁਰਕੁਰੀਆਂ ਮੰਨੇ ਜਾਣ ਕਰਕੇ ਅੱਜ ਵੀ ਟਿੱਡੀਆਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਭੋਜਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ (3:5, 6)

⁵ਤਦ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਯਹੂਦੀਆ ਅਤੇ ਯਰਦਨ ਦੇ ਸਭ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ⁶ਅਤੇ ਆਪੇ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਯਰਦਨ ਦਰਿਆ ਵਿਚ ਉਹਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਂਦੇ ਸਨ।

ਆਇਤ 5. ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਨਬੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨਗਰਾਂ, ਕਸਬਿਆਂ ਅਤੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਿੱਥੇ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ, ਜਦਕਿ ਲੋਕ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਯੂਹੰਨਾ ਕੋਲ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਮੱਤੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਅਤੇ ਪੂਰੇ ਯਹੂਦੀਆ ਅਤੇ ਯਰਦਨ ਦੇ ਸਭ ਨੇੜੇ-ਤੇੜੇ ਦੇ ਰਹਿਣ ਵਾਲੇ ਉਹਦੇ ਕੋਲ ਚਲੇ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ‘ਸਭ’ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਇੱਥੇ ਅਤਿਕਥਨੀ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੋਈ ਹੈ। ਬੇਸ਼ੱਕ ਉਸ ਇਲਾਕੇ ਦੇ ਸਭ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਸੁਣਨ ਲਈ ਨਹੀਂ ਜਾ ਰਹੇ ਸਨ, ਬਲਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਇਲਾਕਿਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕ ਆ ਰਹੇ ਸਨ। ਜੇਸੇਫ਼ਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਐਨਾ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸੀ ਕਿ ਹੇਰੋਦੇਸ ਅੰਤਿਪਾਸ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਵਿਚ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦਾ ਖ਼ਤਰਾ ਪੈ ਗਿਆ ਸੀ।¹⁶

ਆਇਤ 6. ਯੂਹੰਨਾ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਲੋਕਾਂ ਨੇ ਉਹਦੇ ਹੱਥੋਂ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲਿਆ ਸੀ। ਯੂਨਾਨੀ ਸ਼ਬਦ (*baptizō*) ਦੇ ਅਨੁਵਾਦ ‘ਬਪਤਿਸਮਾ’ ਤੋਂ ਭਾਵ ਹੈ

‘‘ਗੋਤਾ, ਡੁਬਕੀ, ਪੋਣਾ।’’¹⁷ ਯੂਹੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਬਪਤਿਸਮਾ’’ ਦੇਣ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 3:23)। ਮਸੀਹੀ ਬਪਤਿਸਮਾ ਵੀ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਚ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪੀ ਵਿਸ਼ਵਾਸੀ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਨਾਲ ‘‘ਦਫ਼ਨਾਇਆ’’ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (ਰੋਮੀਆਂ 6:4; ਕੁਲੁਸੀਆਂ 2:12)। ‘‘ਡੋਲ੍ਹਣਾ’’ ਅਤੇ ‘‘ਤਰੌਂਕਾ ਦੇਣਾ’’ ਲਈ ਵੀ ਯੂਨਾਨੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਸ਼ਬਦ ਹਨ ਪਰ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਨਵੇਂ ਨੇਮ ਵਿਚ ਬਪਤਿਸਮੇ ਲਈ ਕਦੇ ਨਹੀਂ ਹੋਈ।

ਧਾਰਮਿਕ ਸੰਸਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀ ਦੀ ਰੀਤ ਪੁਰਾਣੇ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਆਮ ਪਾਈ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਭਾਵੇਂ ਇਹ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਅਰਥਾਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰਕ ਸੀ। ਡੇਵਿਡ ਐਸ. ਡੌਕਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ:

ਉਦਾਹਰਣਾਂ ਵਿਚ ਗੰਗਾ ਨਦੀ ਵਿਚ ਹਿੰਦੂ ਸੰਸਕਾਰ, ਐਂਕੀ ਦੇ ਬਾਬੁਲ ਦੇ ਸਮੂਦਾਇ ਵਿਚ ਸ਼ੁੱਧ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦਾ ਸੰਸਕਾਰ ਅਤੇ ਅਤੇ ਨਵਜੰਮੇ ਬੱਚਿਆਂ ਦੇ ਸ਼ੁੱਧ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਮਿਸਰੀਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਅਤੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਉੱਤੇ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਸੰਕੇਤਕ ਹੋਸ਼ ਵਿਚ ਆਉਣ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰ। ਬੈਪਟਿਜ਼ੋ ਅਤੇ ਇਸ ਨਾਲ ਜੁੜੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਮੁੱਢਲੇ ਕਰੇਤੋ ਦੇ ਧਰਮ, ਥਰੇਸੀ ਧਰਮ, ਏਲੀਸੀਅਨ ਦੇ ਰਹੱਸ ਭਰੇ ਧਰਮ ਅਤੇ ਕਈ ਨੌਸਟਿਕ ਜਮਾਤਾਂ ਅਤੇ ਫ਼ਿਰਕਿਆਂ ਦੀਆਂ ਰੀਤਾਂ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ।¹⁸

ਪਰ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਦੇ ਵਿਹਾਰਾਂ ਵਿਚ (ਮਰਕੁਸ 7:3, 4; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 6:2; 9:10), ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਬਪਤਿਸਮੇ ਨਾਲ ਬਹੁਤਾ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਸਬੰਧ ਕਾਇਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ ਲਈ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵੱਲੋਂ ਰਵਾਇਤੀ ਪੋਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਲੇਵੀਆਂ ਦੀ ਪੋਥੀ 15)। ਮਿਸ਼ਨਾਹ ਦੇ ਬਾਅਦ ਦੇ ਲੇਖਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪੂਰਾ ਹਿੱਸਾ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।¹⁹ ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਨਹਾਉਣ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪੁਰਾਤੱਤਵੀ ਉਦਾਹਰਣਾਂ (*miqwa'oth*) ਜੋ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਨੇੜੇ ਦੀਆਂ ਹਨ ਇਸਰਾਏਲ ਵਿਚ ਅੱਜ ਵੀ ਪਾਈਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੌਣ ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਖ਼ਾਸ ਕਰਕੇ ਕੁਮਰਾਨ ਵਿਚ ਭਾਵ ਉਸ ਕਬੀਲੇ ਵਿਚ ਮਸ਼ਹੂਰ ਸਨ ਜਿਹੜਾ ਤੋਬਾ ਅਤੇ ਇਕ ਨਵੇਂ ਯੁੱਗ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਤੇ ਜ਼ੋਰਦਾਰ ਢੰਗ ਨਾਲ ਜ਼ੋਰ ਵੀ ਦਿੰਦਾ ਸੀ।²⁰ ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਕਾਲਕ੍ਰਮ ਤੇ ਭਾਵੇਂ ਬਹਿਸ ਹੋਵੇ, ਪਰ ਬਹੁਤਿਆਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਹੈ ਕਿ ਪਹਿਲੀ ਸਦੀ ਦੇ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਯਹੂਦੀ ਮੁਰੀਦ ਬਣਨ ਭਾਵ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸੁੰਨਤ ਕਰਵਾਉਣ ਅਤੇ ਕੁਰਬਾਨੀ ਚੜ੍ਹਾਉਣ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਡੁਬਕੀ ਵੀ ਲਾਉਣੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੁੰਦੀ ਸੀ।

ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੰਸਕਾਰੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੋਣਾ ਅਤੇ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਪਤਿਸਮੇ ਦੀ ਰਵਾਇਤ ਭਾਵੇਂ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਬਪਤਿਸਮੇ ਦਾ ਆਧਾਰ ਬਣ ਗਈ, ਪਰ ਇਸ ਵਿਚ ਕਾਫ਼ੀ ਫ਼ਰਕ ਸਨ। (1) ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਨਬੀ ਰਾਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੋਣਾ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਕਰਨ ਲਈ ਬਪਤਿਸਮਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। (2) ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਅਨੁਸਾਰ ਪੋਣ ਦਾ ਸਬੰਧ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼ੁੱਧ ਹੋਣ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਜੋ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਬਪਤਿਸਮੇ ਤੇ ਤੋਬਾ ਅਤੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਉੱਤੇ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਬੇਹੱਦ ਜ਼ੋਰ ਨਾਲੋਂ ਉਲਟ ਸੀ। (3) ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਵਿਚ ਰਸਮੀ ਤੌਰ ਤੇ ਪੋਣਾ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੁੰਦਾ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਇੱਕੋ ਹੀ ਵਾਰ ਲਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। (4) ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਲਈ ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਦਾਖ਼ਲੇ ਲਈ ਬਪਤਿਸਮਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਜਦਕਿ ਯਹੂਦੀਆਂ ਲਈ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਵਿਚ ਸੀ। ਯਹੂਦੀ ਧਰਮ ਵਿਚ ਜੁੜੇ ਹੋਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਜ਼ਾਹਿਰ ਤੌਰ ਤੇ ਇਸ ਵਿਚ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨਾਲੋਂ ਫ਼ਰਕ ਸੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਆਪ ਗਵਾਹੀ ਦਿੱਤੀ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਹੀ ਸੀ ‘‘ਜਿਹਨੇ [ਉਸ ਨੂੰ]

ਜਲ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਲਈ ਘੱਲਿਆ' (ਯੂਹੰਨਾ 1:33)। ਯਿਸੂ ਨੇ ਸਾਫ਼ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਸੁਰਗ ਵੱਲੋਂ ਮੰਜੂਰ ਸੀ (ਵੇਖੋ 21:23-27)।

ਯੂਹੰਨਾ ਕੋਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪਾਂ ਦਾ ਇਕਰਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਨਬੀ ਨੇ ਮਾਫ਼ੀ ਪਾਉਣ ਦੀ ਚਾਹ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਲਈ ਤੋਬਾ ਦੀ ਇਕ ਸ਼ਰਤ ਰੱਖੀ ਸੀ (ਵੇਖੋ ਅਜ਼ਰਾ 9:6-15; ਜ਼ਬੂਰ 51:1-4; ਦਾਨੀਏਲ 9:4-11)। ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਵੇ ਨੇ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਹੈ, 'ਇਕਰਾਰ ਬਹੁਤ ਹੀ ਆਮ ਰਿਹਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਕਿਉਂਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਸੇਵਕਾਈ ਦਾ ਛੋਟਾ ਜਿਹਾ ਦੌਰ ਅਤੇ ਐਨੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਨੇ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਹਰ ਬੰਦੇ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਨਾਲ ਇਕਰਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਨੂੰ ਰੋਕਦਾ ਹੈ।'²²

ਯੂਹੰਨਾ ਯਰਦਨ ਨਦੀ ਵਿਚ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਲੂਈਸ ਨੇ ਯਰਦਨ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਵਿਚ ਦਿੱਤਾ ਹੈ:

ਗਲੀਲ ਦੀ ਝੀਲ ਤੋਂ ਖਾਰੇ ਸਮੁੰਦਰ ਤਕ ਹੇਠਾਂ ਵੱਲ ਨੂੰ ਉੱਪਰੋਂ ਭਾਵੇਂ ਫਾਸਲਾ ਪੈਰੰਨ ਮੀਲ ਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਯਰਦਨ ਦੀ ਲੰਬਾਈ ਦੋ ਸੌ ਮੀਲ ਨਾਲੋਂ ਵੱਧ ਹੈ। ਬਪਤਿਸਮੇ ਦੇ ਮਕਸਦ ਲਈ ਕਾਫ਼ੀ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਾਲ ਇਸ ਦੀ ਚੌੜਾਈ ਯਰੀਹੋ ਦੇ ਪੂਰਬ ਵਿਚ ਤਕਰੀਬਨ ਨੌਬੇ ਫੁੱਟ ਹੈ ਅਤੇ ਡੂੰਘਿਆਈ ਤਿੰਨ ਤੋਂ ਬਾਰਾਂ ਫੁੱਟ ਤਕ ਹੈ। ਘਾਟਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਕਿਸ਼ਤੀ ਨਾਲ ਹੀ ਪਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।²³

ਤਿਆਰੀ ਲਈ ਤੋਬਾ (3:7-12)

⁷ਪਰ ਜਦ ਉਹਨੇ ਵੇਖਿਆ ਕਿ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਦੂਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਹੁਤ ਲੋਕ ਮੈਥੋਂ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਨੂੰ ਆਉਂਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਹਾ ਕਿ ਹੇ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕਹਿਰ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ ਕਿਸ ਦੱਸਿਆ? ⁸ਕਿ ਤੁਸੀਂ ਤੋਬਾ ਜੋਗਾ ਫਲ ਦਿਓ। ⁹ਅਤੇ ਆਪਣੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਸ ਗੱਲ ਦੇ ਕਹਿਣ ਦੀ ਸੋਚ ਨਾ ਕਰੋ ਕਿ ਅਬਰਾਹਾਮ ਸਾਡਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਲਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

¹⁰ਅਤੇ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਜੜ੍ਹ ਉੱਤੇ ਹੁਣ ਕੁਹਾੜਾ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ ਸੋ ਹਰ ਦਰੱਖਤ ਜਿਹੜਾ ਚੰਗਾ ਫਲ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦਾ ਵੱਢਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ¹¹ਮੈਂ ਤਾਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਤੋਬਾ ਦੇ ਲਈ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਪਰ ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਉਹ ਮੈਥੋਂ ਬਲਵੰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਮੈਂ ਉਹ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਉਹ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਵੇਗਾ। ¹²ਉਹ ਦੀ ਤੰਗੂਲੀ ਉਹ ਦੇ ਹੱਥ ਵਿਚ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪਿੜ ਨੂੰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸਾਫ਼ ਕਰੇਗਾ ਅਤੇ ਆਪਣੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਕੋਠੇ ਵਿਚ ਜਮਾ ਕਰੇਗਾ ਪਰ ਤੂੜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸਾੜੇਗਾ ਜਿਹੜੀ ਬੁਝਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ।

ਆਇਤ 7. ਯਹੂਦੀ ਆਗੂ ਜਿਗਿਆਸਾ ਕਰਕੇ ਯੂਹੰਨਾ ਤੋਂ ਸੁਣਨ ਲਈ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵੀ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਧੜਾ ਮਕਾਬੀ ਬਗ਼ਾਵਤ ਦੇ ਪਿਸਿਦੀਆ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲਿਆ ਸੀ।²⁴ ਉਹ ਯੂਨਾਨੀ ਸੱਭਿਅਤਾ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਦੇ ਸਨ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਸ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਸਿਲਿਉਸਿਡਾ ਵੱਲੋਂ ਯਹੂਦੀਆਂ ਉੱਤੇ ਜ਼ਬਰਦਸਤੀ ਮੜ੍ਹਿਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਸਮੇਂ ਦੇ ਬੀਤਣ ਨਾਲ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੇ ਸ਼ਰ੍ਹਾ ਦੇ ਆਲੇ ਦੁਆਲੇ ਵਾੜ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਰੀਤਾਂ ਦਾ ਇਕ ਪੇਚੀਦਾ ਸਿਸਟਮ ਬਣਾ ਲਿਆ ਸੀ, ਜਿਸਨੂੰ ਤੋੜਿਆ ਨਹੀਂ ਜਾ

ਸਕਦਾ ਸੀ।¹⁵ ਧਰਮਸ਼ਾਸਤਰੀ ਦੇ ਅਰਥ ਵਿਚ ਰੂੜੀਵਾਦੀ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਉਹ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਰੂਹਾਂ ਅਤੇ ਮੁਰਦਿਆਂ ਦੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਵਿਚ ਯਕੀਨ ਕਰਦੇ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 23:8)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਹ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿਚ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦਾ ਸਭ ਤੋਂ ਅਣਖੀ ਪੰਥ ਮੰਨਦੇ ਸਨ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 22:3; 26:5; ਫ਼ਿਲਿੱਪੀਆਂ 3:5)। ਫ਼ਰੀਸੀ ਨਾਂਅ ਦਾ ਅਰਥ ਹੈ ‘ਵੱਖ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ,’ ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕਰ ਲਿਆ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੰਨਣਾ ਸੀ ਕਿ ਸ਼ੁਰਾ ਦਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀਂ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 7:47-49)। ਯਹੂਦੀ ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਮੁੱਖ ਦਾਇਰਾ ਸਿਨਾਗੋਗ (ਯਹੂਦੀ ਸਮਾਜ) ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 9:13, 22)। ਜੋਸੇਫ਼ਸ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰਕੇ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਛੇ ਹਜ਼ਾਰ ਸੀ।¹⁶

ਸਦੂਕੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ਵੀ ਲੋਕ ਯੂਹੰਨਾ ਨੂੰ ਮਿਲਣ ਆਉਂਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਗੁੱਟ ਵਿਚ ਯਾਜਕ ਅਤੇ ਕੁਲੀਨ ਲੋਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨਾਂਅ ਸੁਲੇਮਾਨ ਦੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਹਾਯਾਜਕ ਸਾਢੇਕ ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ (1 ਰਾਜਿਆਂ 2:35)। ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧੜਾ ਵੀ ਮੱਕਾਬੀ ਕਾਲ ਦੌਰਾਨ ਬਣਿਆ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਆਪਣੀ ਮਨਮਰਜ਼ੀ ਦੀ ਜੀਵਨ ਸ਼ੈਲੀ ਅਤੇ ਰੋਮੀਆਂ ਨਾਲ ਆਪਣੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਜਾਣੇ ਜਾਂਦੇ ਸਨ। ਅਜਿਹਾ ਕਰਦਿਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸ਼ਕਤੀ ਅਤੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰਾਂ ਨੂੰ ਬਣਾਈ ਰੱਖਿਆ। ਸਦੂਕੀ ਲੋਕ ਫ਼ਰਿਸ਼ਤਿਆਂ, ਰੂਹਾਂ, ਅਤੇ ਜੀ ਉੱਠਣ ਅਤੇ ਨਾਮ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਵਿਚ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਨਹੀਂ ਰੱਖਦੇ ਸਨ (22:23; ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 23:8)।¹⁷ ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਹ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੀਆਂ ਜ਼ਬਾਨੀ ਰੀਤਾਂ ਨੂੰ ਨਕਾਰਦੇ ਸਨ।¹⁸ ਸਦੂਕੀ ਲੋਕ ਯਾਜਕ ਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਇਸ ਕਰਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦਾ ਦਾਇਰਾ ਯਹੂਸਲਮ ਦੀ ਹੈਕਲ ਸੀ। ਫ਼ਰੀਸੀ ਅਤੇ ਸਦੂਕੀ ਦੋਵੇਂ ਹੀ ਯਹੂਦੀਆਂ ਦੀ ਮਹਾਸਭਾ ਵਿਚ ਸਨ ਜਿਸ ਨੂੰ ਸਨਹੇਡ੍ਰਿਨ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਯੂਹੰਨਾ ਕੋਲ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂ ਉਸ ਤੋਂ ਜਾਣਨਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਕੌਣ ਹੈ ਅਤੇ ਜੋ ਕੁਝ ਉਹ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ ਉਸ ਨੂੰ ਕਰਨ ਦਾ ਉਸ ਨੂੰ ਕਿਸਨੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਦਿੱਤਾ ਹੈ (ਯੂਹੰਨਾ 1:19-28)। ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕਈਆਂ ਨੇ ਇਸ ਗੱਲ ਨੂੰ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਕਿ ਉਸ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਭਵਿੱਖ ਦੇ ਰਾਜ ਦੇ ਲੋਕ ਹੋਣ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹ ਉਸ ਤੋਂ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣਾ ਚਾਹੁੰਦੇ ਸਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਵੇਖ ਕੇ ਯੂਹੰਨਾ ਨੂੰ ਗੁੱਸਾ ਆ ਗਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਪਟ ਨੂੰ ਜਾਣਦਾ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਓ ਆਖਿਆ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਪੁੱਛਿਆ, “ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਕੋਪ ਤੋਂ ਭੱਜਣਾ ਕਿੰਨ ਦੱਸਿਆ?” ਜਿਵੇਂ ਸੱਪਾਂ ਦੀਆਂ ਖੁੱਡਾਂ ਕੋਲ ਅੱਗ ਆ ਜਾਣ ਤੇ ਉਹ ਭੱਜ ਨਿੱਕਲਦੇ ਹਨ (ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 28:3), ਉਵੇਂ ਹੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਲੱਗਾ ਕਿ ਉਹ ਨਿਰੇ ਬਪਤਿਸਮੇ ਦੇ ਬਾਹਰੀ ਕੰਮ ਨੂੰ ਮੰਨ ਕੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਬਚ ਸਕਦੇ ਹਨ।

ਮੱਤੀ 3:7 ਯੂਹੰਨਾ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਇਕ ਹੋਰ ਸਮਾਨਤਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ। ‘ਸੱਪਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਓ’ ਦਾ ਠੱਪਾ ਬਾਅਦ ਵਿਚ ਵਿਰੋਧ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਧੋਖੇਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਭਰਸ਼ਟ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਲਈ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਵੀ ਵਰਤਿਆ (12:34)। ਉਸ ਨੇ ਯੂਹੰਨਾ ਵਰਗਾ ਹੀ ਸਵਾਲ ਪੁੱਛਿਆ, ‘ਹੇ ਸੱਪੋ, ਹੇ ਨਾਗਾਂ ਦੇ ਬੱਚਿਓ! ਤੁਸੀਂ ਨਰਕ ਦੇ ਡੰਨੇ ਕਿਸ ਬਿਧੇ ਭੱਜੋਗੇ?’ (23:33)।

ਆਇਤ 8. ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਅਤੇ ਸਦੂਕੀਆਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਕਿ ਐਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਜੋਗਾ ਫਲ ਲਿਆਉਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਬੂਤ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ ਕਿ ਸਚਮੁਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੋਬਾ ਕਰ ਲਈ ਸੀ। ਲਿਖਤ ਵਿਚ ‘ਫਲ’ ਨੂੰ ਵਿਹਾਰ ਦੇ ਵਿਖਾਉਣ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਅਕਤ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ (7:20; 12:33; 21:43)। ਸੱਚੀ ਤੋਬਾ ਲਈ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਵਿਚ ਸੁਧਾਰ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 26:20)। ਕੁਝ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਮਸੂਲ ਲੈਣ ਵਾਲਿਆਂ ਅਤੇ ਸਿਪਾਹੀਆਂ ਲਈ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀਆਂ ਹਦਾਇਤਾਂ ਵਿਚ ਇਸ ਤੱਥ ਦਾ ਪਤਾ ਲਗਦਾ

ਹੈ (ਲੂਕਾ 3:10-14)।

ਆਇਤ 9. ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਯਹੂਦੀ ਆਗੂਆਂ ਨੂੰ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਕੌਮੀਅਤ ਅਤੇ ਜਾਂ ਖ਼ਾਨਦਾਨ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਾ ਹੋਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ। ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਨਜ਼ਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਪੱਖ ਪੱਕਾ ਕਰਨ ਲਈ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੀ ਸਰੀਰਕ ਸੰਤਾਨ ਹੋਣ ਦਾ ਦਾਅਵਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਸੀ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਅਜਿਹਾ ਕਦੇ ਵੀ ਨਹੀਂ ਕਰਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਸਿਰਫ਼ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾ ਸਕਦੇ ਸਨ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਪੁਰਖਿਆਂ ਕਰਕੇ ਖ਼ੁਦਾ ਨੂੰ ਕਬੂਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ (ਯੂਹੰਨਾ 8:31-59; ਰੋਮੀਆਂ 2:1-29; 4:1-25)। ਮਾਉਸ ਨੇ ਬਿਆਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ‘‘ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਸਿੱਖਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਬਰਾਹਾਮ ਐਨਾ ਭਲਾ ਮਾਨਸ ਸੀ ਕਿ ਉਸ ਨੇ ਗੁਣਾਂ ਦਾ ਇਕ ਭੰਡਾਰ ਬਣਾਇਆ ਜਿਸ ਵਿਚ ਉਸ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੀਆਂ ਸਭ ਲੋੜਾਂ ਸਮਾਂ ਜਾਣ (ਤੁਲਨਾ ਮੋਕਿਲਟਾ ਐਕਸੋਡ 14:15)।’’²⁹ ਇਕ ਪ੍ਰਚਾਰੀਨ ਯਹੂਦੀ ਸਰੋਤ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ‘‘ਇਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਬਰਾਹਾਮ ਗੇਹੰਨਾ [ਨਰਕ] ਦੇ ਫਾਟਕ ਤੇ ਬੈਠ ਜਾਵੇਗਾ ਅਤੇ ਕਿਸੇ ਸੁੰਨਤ ਕੀਤੇ ਹੋਏ ਇਸਰਾਏਲੀ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਜਾਣ ਨਹੀਂ ਦਵੇਗਾ।’’³⁰

‘‘ਕਿਉਂ ਜੋ ਮੈਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਆਖਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਬਰਾਹਾਮ ਦੇ ਲਈ ਇਨ੍ਹਾਂ ਪੱਥਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਬਾਲਕ ਪੈਦਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।’’ ਡੋਨਲਡ ਏ. ਹੈਗਨਰ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਹੈ ਕਿ ‘‘ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਖੇਡ ਲਗਦੀ ਹੈ, ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਰਾਮੀ (ਅਤੇ ਇਬਰਾਨੀ ਵੀ) ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ‘ਬਾਲਕ’ (*bēnāyā*) ਲਈ ‘ਪੱਥਰਾਂ’ (*abnāyā*) ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਵਰਗਾ ਹੀ ਹੈ।’’³¹ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਯੂਹੰਨਾ ਲਈ ਵਿਜ਼ੁਅਲ ਏਡ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਅਜਿਹੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਪੱਥਰ ਸਨ (ਤੁਲਨਾ 4:3); ‘‘ਇਨ੍ਹਾਂ’’ ਪੜਨਾਓਂ ਤੋਂ ਸੁਝਾਅ ਮਿਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਕੋਲ ਪਏ ਪੱਥਰਾਂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ‘‘ਚੱਟਾਨ’’ ਵਿੱਚੋਂ ‘‘ਕੱਟੇ’’ ਗਏ ਸਨ ਭਾਵ ਉਹ ਅਬਰਾਹਾਮ ਵਿੱਚੋਂ ਨਿੱਕਲੇ ਸਨ (ਯਸਾਯਾਹ 51:1, 2)। ਪਰ ਖ਼ੁਦਾ ਅਬਰਾਹਾਮ ਲਈ ਰੂਹਾਨੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉੱਤੇ ਨਿਰਭਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਲਿਓਨ ਮੋਰਿਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘‘ਯੂਹੰਨਾ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਸਖ਼ਤ ਸਮਾਨ ਵਿੱਚੋਂ ਹੀ ਖ਼ੁਦਾ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਮੇਂ ਬਰਕਤ ਪਾਏ ਹੋਏ ਲੋਕ ਖੜੇ ਕਰ ਸਕਦਾ ਸੀ।’’³² ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਗੱਲ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਨੂੰ ਉਸ ਵਿਚ ਸ਼ਾਮਿਲ ਕਰਨ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਹੋਈ ਵੀ ਲਗਦੀ ਹੈ (ਵੇਖੋ 8:11, 12; ਗਲਾਤੀਆਂ 3:26-29)।

ਆਇਤ 10. ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਫਲ ਦੇ ਰੂਪਕ (3:8) ਨੂੰ ਫਲਦਾਰ ਦਰੱਖਤਾਂ ਤਕ ਹੀ ਵਿਸਤਾਰ ਦਿੱਤਾ। ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਧਾਰਮਿਕਤਾ ਦਾ ਕੁਹਾੜਾ ਦਰੱਖਤਾਂ ਦੀ ਜੜ ਉੱਤੇ ਰੱਖਿਆ ਹੋਇਆ ਸੀ ਅਤੇ ਫਲ ਨਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਹਰ ਰੁੱਖ ਵੱਢਿਆ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਸੁੱਟਿਆ ਜਾਣਾ ਸੀ। ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਸਾਫ਼ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ ਸਚਿੱਤਰ ਤਸਵੀਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜੰਗਲ ਕੱਟੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰੂਪਕ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਹੁੰਦੀ ਹੈ (ਯਸਾਯਾਹ 10:33, 34; ਯਿਰਮਿਯਾਹ 46:22)। ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਹਵਾਲਾ 70 ਈਸਵੀ ਵਿਚ ਰੋਮੀ ਫ਼ੌਜ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਇਸਰਾਏਲ ਉੱਤੇ ਖ਼ੁਦਾ ਦੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ ਸੀ। ਪਰ ਅਗਲੀਆਂ ਆਇਤਾਂ ਵਿਚ ਅੱਗ ਅਤੇ ਬਰਬਾਦੀ ਦੀ ਅਜਿਹੀ ਹੀ ਪਰਿਭਾਸ਼ਾ ਆਖ਼ਰੀ ਨਿਆਂ ਵੇਲੇ ਹੁਕਮ ਨਾ ਮੰਨਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੀ ਬਰਬਾਦੀ ਦਾ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦੀ ਲਗਦੀ ਹੈ। ਇਕ ਵਾਰ ਫੇਰ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਕਹੇ ਹੋਏ ਸ਼ਬਦ ਯਿਸੂ ਦੀਆਂ ਸਿੱਖਿਆਵਾਂ ਵਿਚ ਸੁਣਾਈ ਦਿੰਦੇ ਹਨ (7:19; ਵੇਖੋ ਯੂਹੰਨਾ 15:2, 6)।

ਆਇਤ 11. ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਤਾਂ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਪਾਣੀ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੰਦਾ [ਸੀ]। NASB ਵੱਲੋਂ ਇਸ ਆਇਤ ਵਿਚ ਵਰਤੇ ਗਏ ਉਪਸਰਗ (*en*) ‘‘ਦੇ ਨਾਲ’’ ਕਈ ਅਰਥ ਹਨ। ਕਿਰਿਆ ਸ਼ਬਦ ‘‘ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣਾ’’ ਤੋਂ ਭਾਵ ‘‘ਡੁਬਕੀ ਦੇਣਾ’’ ਹੈ (3:6), ਇਸ ਕਰਕੇ *en* ਦਾ ਬੇਹਤਰ ਅਨੁਵਾਦ ‘‘ਵਿਚ’’ ਹੈ; ਯੂਹੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ‘‘ਪਾਣੀ ਵਿਚ’’ ਡੁਬਕੀ ਦੇ ਰਿਹਾ ਸੀ (JNT)।

ਯੂਹੰਨਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਦਾ (*eis metanoian*) ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਖ਼ਾਸ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਦੇ ਅਖ਼ੀਰ ਤੇ ਝਗੜਾ ਹੈ। ਲੂਈਸ ਨੇ ਸਹੀ ਟਿੱਪਣੀ ਕੀਤੀ:

ਇਹ ਤਰਕ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਕਿ ਬਪਤਿਸਮਾ ਇਸ ਨੂੰ ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਵਿਚ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਲਈ ਬਣਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਪਸ਼ਚਾਤਾਪ ਤਾਂ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਤੋਂ ਪਹਿਲੇ ਦੇ ਸ਼ਬਦ ਹਨ। ਵਿਰੋਧੀ ਧਿਰ ਵਿਚ, ਜੋ ਲੋਕ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇੱਥੇ ਸਾਡੇ ਕੋਲ *eis* ਦੀ ‘ਸਰਲ’ ਵਰਤੋਂ ਹੈ (ਭਾਵ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਤੋਬਾ ਕਰ ਲਈ ਸੀ)। *Eis* ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਇਸਤੇਮਾਲ ਦੇ ਸਮਾਨਾਂਤਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਬਣਾ ਸਕਿਆ। ਜੇ ਅਸੀਂ ਮਰਕੁਸ ਅਤੇ ਲੂਕਾ ਦੇ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਤੋਂ ਮੌਤੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰੀਏ [‘ਤੋਬਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ,’ ਮਰਕੁਸ 1:4; ਲੂਕਾ 3:3], ਤਾਂ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਤੋਬਾ ਲਈ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸੇ ਵੱਲ ਸੰਕੇਤ ਕਰਦਾ ਸੀ।³³

ਹੈਗਨਰ ਨੇ ਇਸ ਵਾਕਅੰਸ਼ ‘‘ ਦੇ ਸਬੰਧ ਵਿਚ, ‘ ਦੇ ਨਾਲ ‘ਨਾਲ ਸਹਿਮਤ’ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਬਿਲਕੁਲ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ।’³⁴ ਗੁੰਡਰੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ, ‘ ‘ਤੋਬਾ ਲਈ’ ਸੰਕੇਤ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਸੰਕੇਤਕ ਤੌਰ ਤੇ ਕਾਰਜ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਆਪਣੀ ਤੋਬਾ ਨੂੰ ਹਕੀਕਤ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਬਣਾਉਂਦਾ ਹੈ।’³⁵

ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਵੀ ‘ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ’ ਸੀ (ਮਰਕੁਸ 1:4)। ਮਾਫ਼ੀ ਦੀ ਅਸਲ ਗੱਲ ਭਾਵੇਂ ਸਲੀਬ ਉੱਤੇ ਯਿਸੂ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਪੂਰੀ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਸੀ (ਰੋਮੀਆਂ 3:21–26; ਇਬਰਾਨੀਆਂ 9:11–28), ਪਰ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਜਿਸ ਮਕਸਦ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਸੀ, ਉਹ ਉਸ ਵਕਤ ਉਸ ਦੀ ਮਾਨਤਾ ਸੀ। ਸਾਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ ਕਿ ਮਸੀਹ ਦੀ ਮੌਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲਏ ਹੋਏ ਕਿਸੇ ਬੰਦੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੋਵੇ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:15; 2:41; NIV)। ਲਿਖਤ ਵਿਚ ਕਿਸੇ ਦੇ ਦੁਬਾਰਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਸਿਰਫ਼ ਅਫ਼ਸੁਸ ਵਿਚ ਪੌਲੁਸ ਨੂੰ ਮਿਲੇ ਬਾਰਾਂ ਜਣਿਆਂ ਦੀ ਘਟਨਾ ਵਾਲਾ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਦੀ ਮੌਤ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 19:1–7)। ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਗ੍ਰੇਟ ਕਮਿਸ਼ਨ ਵਾਲੇ ਬਪਤਿਸਮੇ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਹੋ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਅਸਲ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ ਸੀ।

ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਬਹੁਤ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਸ ਦੇ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਉਸ ਤੋਂ ਬਲਵੰਤ ਹੋਣਾ ਸੀ ਅਤੇ ਉਸ ਨੇ ਮਸੀਹ ਦੇ ਅੱਗੇ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਖ਼ਾਸ ਭੂਮਿਕਾ ਨੂੰ ਹਲੀਮੀ ਨਾਲ ਮੰਨ ਲਿਆ (ਯੂਹੰਨਾ 1:19–36; 3:28–30)। ਜਿਹੜਾ ਮੇਰੇ ਪਿੱਛੇ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਾਕਅੰਸ਼ ਬੇਸ਼ੱਕ ਪ੍ਰੋਗਰਾਮ ਦੇ ਮੁਤਾਬਿਕ ਇਹ ਮਸੀਹ ਦਾ ਵੇਰਵਾ ਵੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ‘ਆਉਣ ਵਾਲਾ’ ਹੈ (11:2, 3; NRSV)।³⁶ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਉਹ ਉਹਦੀ ਜੁੱਤੀ ਚੁੱਕਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਮੌਰਿਸ ਨੇ ਇਸ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ:

ਉਸ ਜ਼ਮਾਨੇ ਵਿਚ ਫ਼ਲਿਸਤੀਨ ਵਿਚ ਉਸਤਾਦਾਂ ਨੂੰ ਤਨਖਾਹ ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਸੀ, ਪਰ ਸ਼ਗਿਰਦਾਂ ਲਈ ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਹੋਵੇ ਆਪਣੇ ਰੱਬੀ ਦੀ ਮਦਦ ਕਰਨਾ ਆਮ ਗੱਲ ਸੀ। ਰੱਬੀਆਂ ਦੀ ਇਕ ਕਹਾਵਤ ਹੈ, ‘ਹਰ ਉਹ ਸੇਵਾ ਜਿਹੜੀ ਗੁਲਾਮ ਆਪਣੇ ਮਾਲਕ ਲਈ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਉਹੀ ਸੇਵਾ ਆਪਣੇ ਗੁਰੂ ਦੀ ਜੁੱਤੀ ਦੇ ਤਸਮੇ ਖੋਲ੍ਹਣ ਨੂੰ ਛੱਡ ਕੇ ਚੇਲਾ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਹਲੀਮੀ ਹੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਆਖਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਉਸ ਸੇਵਾ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਗੁਲਾਮ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦਾ।’³⁷

ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਆਖਿਆ ਕਿ ਜਿਹੜਾ ਉਹਦੇ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲਾ ਸੀ ਉਸ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਅਤੇ ਅੱਗ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣਾ ਸੀ ਸਾਨੂੰ ਇਸ ਨਬੂਵਤ ਤੋਂ ਇਹ ਨਿਚੋੜ ਨਹੀਂ ਕੱਢ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਕਿ ਮਸੀਹ ਨੇ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬਪਤਿਸਮਾ ਨਹੀਂ ਦੇਣਾ ਸੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਇਹ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿਉਂਕਿ ਯਿਸੂ ਨੇ ਯੂਹੰਨਾ ਵੱਲੋਂ ਉਸ ਦੀ ਤਸਦੀਕ ਕਰ ਲੈਣ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਬਾਅਦ ਹੀ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਦਾ ਹੁਕਮ ਦਿੱਤਾ ਸੀ (ਯੂਹੰਨਾ 3:26; 4:1, 2)। ਜ਼ਾਹਿਰ ਹੈ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਦੇ ਕਹਿਣ ਤੋਂ ਭਾਵ ਸੀ ਕਿ ਪਾਣੀ ਵਿਚ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਯਿਸੂ ਨੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਅਤੇ ਅੱਗ ਵਿਚ ਵੀ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣਾ ਸੀ।

ਸੁਰਗ ਵਿਚ ਵਾਪਸ ਚਲੇ ਜਾਣ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ, ਯਿਸੂ ਨੇ ਰਸੂਲਾਂ ਨਾਲ ਵਾਅਦਾ ਕੀਤਾ ਸੀ ਕਿ ਉਹ ਆਪਣੇ ਚਲੇ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਕੋਲ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਭੇਜੇਗਾ (ਯੂਹੰਨਾ 14:16, 17, 26; 15:26, 27; 16:7-15)। ਪਿਤਾ ਕੋਲ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਥੋੜ੍ਹੀ ਦੇਰ ਪਹਿਲਾਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਦੱਸਿਆ ਸੀ ਕਿ ‘ਥੋੜ੍ਹੇ ਦਿਨਾਂ ਪਿੱਛੋਂ ਤੁਹਾਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨਾਲ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:5)। ਉਸ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤੇ ਜਾਣ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ‘ਯਰੂਸ਼ਲਮ ਅਰ ਸਾਰੇ ਯਹੂਦੀਆ ਅਤੇ ਸਾਮਰੀਆ ਵਿਚ ਸਗੋਂ ਧਰਤੀ ਦੇ ਬੰਨੇ ਤੀਕੁਰ ਉਸ ਦੇ ਗਵਾਹ ਹੋਣ ਲਈ ‘ਸ਼ਕਤੀ’ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਸੀ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 1:8)। ਇਹ ਵਾਅਦਾ ਯਿਸੂ ਦੇ ਉੱਪਰ ਉਠਾਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਪੈਂਟੀਕਾਸਟ ਵਾਲੇ ਦਿਨ ਪੂਰਾ ਹੋਇਆ। ਉਸ ਦਿਨ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਵਿਚ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:4, 7, 14, 15)। ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਹੱਥ ਰੱਖੇ ਬਗੈਰ ਸੁਰਗ ਤੋਂ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਦਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਵਾਰ ਹੋਰ ਆਉਣਾ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 8:14-19; 19:1-7), ਕੁਰਨੇਲਿਉਸ ਦੇ ਘਰ ਵਿਚ ਹੋਇਆ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 10:24, 44, 45; 11:15-17)। ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੋਹਾਂ ਮੌਕਿਆਂ ਤੇ ਮਸੀਹ ਨੇ ਯਹੂਦੀਆਂ ਅਤੇ ਗੈਰਕੌਮਾਂ ਦੋਹਾਂ ਉੱਤੇ ਭਾਵ ਸਾਰੀ ਮਨੁੱਖ ਜਾਤੀ ਉੱਤੇ ਪਵਿੱਤਰ ਆਤਮਾ ਨੂੰ ਭੇਜਿਆ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਰੂਹਾਂ ਬਚਾਈਆਂ ਗਈਆਂ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:41; 10:47, 48)। ਆਤਮਾ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਯੋਏਲ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਦਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣਾ ਸੀ:

‘ਇਹਦੇ ਮਗਰੋਂ ਇਉਂ ਹੋਵੇਗਾ,
ਕਿ ਮੈਂ ਆਪਣਾ ਆਤਮਾ ਸਾਰੇ ਸਰੀਰਾਂ ਉੱਤੇ ਵਹਾਵਾਂਗਾ;
ਅਤੇ ਤੁਹਾਡੇ ਪੁੱਤਰ ਅਰ ਤੁਹਾਡੀਆਂ ਧੀਆਂ ਅਗੰਮ ਵਾਕ ਕਰਨਗੇ,
ਤੁਹਾਡੇ ਬੁੱਢੇ ਸੁਫਨੇ ਵੇਖਣਗੇ,
ਤੁਹਾਡੇ ਜਵਾਨ ਦਰਸ਼ਨ ਵੇਖਣਗੇ’
(ਯੋਏਲ 2:28; ਵੇਖੋ ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:17)।

ਕੁਝ ਲੋਕ ਇਹ ਸਿਖਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਅੱਗ ਦਾ ਉਹ ਬਪਤਿਸਮਾ ਜਿਸ ਦੀ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਗੱਲ ਕੀਤੀ ਸੀ ਉਦੋਂ ਹੋਇਆ ਜਦੋਂ ਰਸੂਲਾਂ ਉੱਤੇ ‘ਅੱਗ ਜਿਹੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਵੱਖਰੀਆਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਵਿਖਾਈ ਦਿੱਤੀਆਂ ਅਤੇ ਉਹ ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਹਰੇਕ ਉੱਤੇ ਠਹਿਰੀਆਂ’ (ਰਸੂਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮ 2:3)। ਪਰ ਇਹ ਅਸਲ ਵਿਚ ਅੱਗ ਦੀਆਂ ਜੀਭਾਂ ਨਹੀਂ ਸਨ, ਭਾਵੇਂ ਵੇਖਣ ਵਿਚ ਇਹ ਅੱਗ ਵਰਗੀਆਂ ਹੀ ਸਨ। ਇਸ ਦੇ ਇਲਾਵਾ ਰਸੂਲਾਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਵਿਚ ਡੁਬਕੀ (‘ਬਪਤਿਸਮੇ’ ਦਾ ਮਤਲਬ) ਨਹੀਂ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਅਗਲੀ ਆਇਤ ਵਿਚ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

ਆਇਤ 12. ਮਸੀਹਾ ਨੂੰ ਵਾਢੀ ਵੇਲੇ ਕਿਸਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਵਿਖਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਖੇਤ ਵਿੱਚੋਂ ਅਨਾਜ ਕੱਟ ਕੇ ਨਾੜ ਕੱਟ ਲਏ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਅਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਪਿੜ ਵਿਚ ਲਿਜਾਇਆ ਜਾਂਦਾ ਸੀ। ਉੱਥੇ

ਬਲਦ ਅਨਾਜ ਦੇ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਪਰਾਲੀ ਨਾਲੋਂ ਅੱਡ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਨਾਜ ਦੇ ਉੱਤੇ ਸੁਹਾਗਾ ਚਲਾਉਂਦੇ ਸਨ। ਫਿਰ ਕਿਸਾਨ ਹਵਾ ਵਿਚ ਉਡਾਉਣ ਲਈ ਤੰਗੁਲੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਦਾ ਸੀ। ਹਵਾ ਭਾਰੇ ਦਾਣਿਆਂ ਨੂੰ ਹੌਲੇ ਫੇਕ ਤੋਂ ਅੱਡ ਕਰ ਦਿੰਦੀ ਸੀ। ਦਾਣੇ ਇਕ ਢੇਰ ਵਿਚ ਜ਼ਮੀਨ ਉੱਤੇ ਹੇਠਾਂ ਡਿੱਗ ਜਾਂਦੇ ਸਨ ਜਦਕਿ ਫੇਕ ਹਵਾ ਨਾਲ ਦੂਰ ਉੱਡ ਜਾਂਦੀ ਸੀ। ਕਿਸਾਨ ਆਪਣੀ ਕਣਕ ਨੂੰ ਪਿੜ ਵਿਚ ਇਕੱਠੀ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਇਸ ਦੇ ਉਲਟ ਭੋਅ ਨੂੰ ਉਹ ਢੇਰ ਲਾ ਕੇ ਸਾੜ ਦਿੰਦਾ ਜਾਂ ਇਸ ਨੂੰ ਅੱਗ ਬਾਲਣ ਲਈ ਵਰਤੇ ਜਾਣ ਵਾਸਤੇ ਇਕੱਠੇ ਕਰ ਲੈਂਦਾ ਸੀ। ਮਸੀਹ ਨੇ ਵੀ ਇਹੀ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਸੀ। ਉਹ ਤੁੜੀ ਨੂੰ ਉਸ ਅਗਨ ਵਿਚ ਸਾੜੇਗਾ ਜਿਹੜੀ ਬੁਝਣ ਵਾਲੀ ਨਹੀਂ। ਮਲਾਕੀ 4: 1 ਵਾਲੀ ਮਸੀਹਾ ਦੀ ਨਬੂਵਤ ਨੂੰ ਭੋਅ ਨੂੰ ‘ਸਾਰੇ ਆਕੜਬਾਜ਼ ਅਤੇ ਸਾਰੇ ਦੁਸ਼ਟ’ ਦੱਸਦੀ ਹੈ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ‘ਟੁੰਡ ਮੁੰਡ ਨਾ’ ਛੱਡਿਆ ਜਾਵੇਗਾ (ਵੇਖੋ 3: 10)। ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਗੱਲ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਪਿੜ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸੰਕੇਤਕ ਅਰਥ ਵਿਚ ਨਿਆਂ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਨੇਮ ਵਿਚ ਵੀ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ (ਜ਼ਬੂਰ 1: 4; ਯਸਾਯਾਹ 17: 13; 29: 5, 6; 33: 11; 41: 15, 16; ਯਿਰਮਿਯਾਹ 15: 7; ਹੋਸ਼ੇਆ 13: 3; ਸਫ਼ਨਯਾਹ 2: 2)।

ਅੱਗ ਦਾ ਉਹ ਬਪਤਿਸਮਾ ਜਿਸ ਦੀ ਗੱਲ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਕੀਤੀ ਸਿਰਫ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਜਦ ਕੁਧਰਮੀਆਂ ਨੂੰ ਅੱਗ ਦੀ ਝੀਲ ਵਿਚ ਸੁੱਟ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇਗਾ (ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦੀ ਪੋਥੀ 20: 11-15; 21: 8)। ਮੱਤੀ ਨੇ ਅੱਗ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਬਾਰ-ਬਾਰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕੀਤੀ ਹੈ (5: 22; 7: 19; 13: 40, 42; 18: 8, 9; 25: 31-33, 41, 46)। ਸਾਨੂੰ ਅੱਗ ਦੇ ਇਸ ਬਪਤਿਸਮੇ ਲਈ ਦੁਆ ਨਹੀਂ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਉਹ ਬਪਤਿਸਮਾ ਹੈ ਜਿਹਨੂੰ ਅਸੀਂ ਪਾਉਣਾ ਨਹੀਂ ਚਾਹਾਂਗੇ।

~~~ ਸਬਕ ~~~

ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦਾ ਸੰਖੇਪ ਬਿਓਰਾ (3: 1-17)

ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਜਦ ਕੰਮ ਲਈ ਸੌਂਦਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣਾ ਬਿਓਰਾ ਦੇਣ ਲਈ ਆਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਮੰਨ ਲਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਭਾਈਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਨਾਲ ਪਤਾ ਲਗ ਸਕਦਾ ਹੈ ਕਿ ਜੇ ਉਸ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਨੂੰ ਕੰਮ ਤੇ ਰੱਖ ਲਿਆ ਜਾਵੇ ਤਾਂ ਉਸ ਤੋਂ ਕਿਹੋ ਜਿਹੇ ਕੰਮ ਦੀ ਉਮੀਦ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਅਧਿਆਇ ਅਗਲੇ ਤੱਥਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਆਪਣੇ ਬਾਰੇ ਇਹ ਦਾਅਵਾ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੋਵੇਗਾ।

ਨਾਮ:

ਯੂਹੰਨਾ। ਹੁਣ ਲੋਕ ਮੈਨੂੰ ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਜਾਣਦੇ ਹਨ (3: 1) ਕਿਉਂਕਿ ਮੈਂ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਬਪਤਿਸਮੇ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ।

ਮਾਪੇ:

ਪਿਤਾ ਜ਼ਕਰਯਾਹ, ਅਬੀਯਾਹ ਦੇ ਦਲ ਦਾ ਯਾਜਕ ਹੈ ਅਤੇ ਮਾਤਾ ਇਲੀਸਬਤ ਹਾਰੂਨ ਦੀਆਂ ਬੇਟੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ (ਲੂਕਾ 1: 5)।

ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਰਿਹਾ:

ਯਹੂਦੀਆ ਦਾ ਉਜ਼ਾੜ, ਜਿੱਥੇ ਮੈਂ ਟਿੱਡੀਆਂ ਅਤੇ ਜੰਗਲੀ ਸ਼ਹਿਦ ਖਾ ਕੇ ਢਿੱਡ ਭਰਦਾ ਸਾਂ (3: 1, 4)।

ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਮੁੱਖ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ:

ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਰਾਹਾਂ ਨੂੰ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਉਸ ਦੇ ਅੱਗੇ ਜਾਣਾ, ਉਸ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਾਪਾਂ ਦੀ ਮਾਫ਼ੀ ਦੇ ਰਾਹੀਂ ਮੁਕਤੀ ਦਾ ਗਿਆਨ ਦੇਣਾ (ਲੂਕਾ 1:76, 77)।

ਮੇਰੇ ਹਾਲ ਹੀ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕੰਮ:

ਮੈਂ ਸਭ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਦੇ ਹੋਏ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਹੋਕਾ ਦੇਣ ਲਈ ਇਕ ਅਵਾਜ਼ ਰਿਹਾ ਹਾਂ (3:3), ਕਿ ਰਾਜ ਨੇੜੇ ਹੈ।

ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ...

- ਮੈਂ ਪਾਪ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਦੱਸਦਾ (3:1, 2)।
- ਮੈਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਦੱਸਣ ਲਈ ਆਪਣੇ ਦੁੱਖ ਅਤੇ ਸਹੂਲਤ ਨੂੰ ਰੁਕਾਵਟ ਨਹੀਂ ਬਣਨ ਦਿੰਦਾ (3:1, 3, 4)।
- ਮੈਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਸਰੋਤਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਜਿਹੜੇ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਵਚਨ ਨੂੰ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ, ਕੁਝ ਅਣਛੂਹੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਦੀ ਗੱਲ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (3:5-9)।
- ਮੈਂ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਵੱਡਾ ਕਰਦਾ ਹਾਂ (3:11, 12)।
- ਮੈਂ ਚਿਤਾਵਨੀ ਦਿੰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਲਈ ਗੁਆਚ ਜਾਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ (3:10-12)।
- ਮੈਂ ਦੱਸਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਆਦਮੀ ਬਚ ਸਕਦਾ ਹੈ (3:12)।^{੩੮}

ਟੀਚੇ:

ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਟੀਚੇ ਹਾਸਲ ਕਰ ਲਏ ਹਨ ਅਤੇ ਕੁਝ ਨਿਰਾਲੇ ਅਨੁਭਵ ਪਾਏ ਹਨ (3:13-17)।

ਅਪਡੇਟ:

ਇਸ ਸਮੇਂ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹੇਰੋਦੇਸ ਨੂੰ ਝਿੜਕਣ ਕਰਕੇ ਜੇਲ੍ਹ ਵਿਚ ਹਾਂ (ਲੂਕਾ 3:19, 20)। ਭਾਵੇਂ ਮੈਂ ਰਾਜਾ ਹੇਰੋਦੇਸ ਦੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਦੇ ਅਧੀਨ ਹਾਂ ਪਰ ਫਿਰ ਵੀ ਮੈਂ ਪ੍ਰਭੂ ਦੇ ਇਖ਼ਤਿਆਰ ਨਾਲ ਆਜ਼ਾਦ ਹਾਂ।

ਯੂਹੰਨਾ ਅਤੇ ਯਿਸੂ ਤੋਂ ਸਬਕ (3:1-17)

ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲਾ (ਉਸ ਨੂੰ ਇਹ ਨਾਮ ਇਸ ਲਈ ਦਿੱਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਉਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦਿੰਦਾ ਸੀ) ਯਹੂਦੀਆ ਦੇ ਉਜਾੜ ਵਿਚ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸ਼ੁਰੂ ਕਰਕੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਤੋਬਾ ਕਰਨ ਲਈ ਆਖਣਾ ਸੀ। ਚਾਰ ਸੌ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਆਪਣੇ ਅਨੋਖੇ ਲਿਬਾਸ ਅਤੇ ਮਜ਼ਬੂਤ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਖਿੱਚਿਆ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਯਿਸੂ ਨੇ ਆਪਣੀ ਖ਼ੁਦ ਦੀ ਅਠਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਖਾਮੋਸ਼ੀ ਨੂੰ ਤੋੜਿਆ। ਜਿੱਥੋਂ ਤਕ ਸਾਨੂੰ ਪਤਾ ਹੈ, ਉਸ ਦੇ ਬਾਰੇ ਉਸ ਨੂੰ ਬਾਰਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਉਮਰ ਦੇ ਵਿਚ ਆਖ਼ਰੀ ਵਾਰ ਸੁਣਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸ ਵਾਰ ਉਹ ਤੀਹਾਂ ਸਾਲਾਂ ਦਾ ਹੋ ਚੁੱਕਿਆ ਸੀ (ਲੂਕਾ 2:42; 3:23)। ਇਹ ਕਹਾਣੀ ਸਾਡੇ ਲਈ ਕੁਝ ਸਬਕਾਂ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੰਦੀ ਹੈ:

1. ਖ਼ੁਦਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਲਈ ਤਿਆਰ ਪਹਿਲੀ ਸ਼ਰਤ (3:1-3)।
2. ਸੰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਹੱਤਵ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੀ ਪੇਸ਼ਾਕ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਨਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ (3:4-6)।
3. ਸੱਚੇ ਮਨੋਂ ਤੋਬਾ ਅਤੇ ਇਕਰਾਰ ਦੇ ਬਗ਼ੈਰ ਬਪਤਿਸਮੇ ਦਾ ਮਕਸਦ ਪੂਰਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ

(3:5-9)।

4. ਖੁਦਾ ਦਾ ਹੁਕਮ ਮੰਨਣ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਨੂੰ ਵੀ ਛੋਟ ਨਹੀਂ ਹੈ (3:13-15)।
5. ਖੁਦਾ ਦੀ ਸੰਤਾਨ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਕਬੂਲੇ ਜਾਣਾ ਸੁਰਗ ਦੀ ਖੋਜ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆਂ ਵਿਚ ਸਭ ਦੀ ਆਖਰੀ ਲੋੜ ਹੈ (3:16, 17)^{੧੯}

ਮਸੀਹ ਲਈ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ (3:1-12)

ਮਸੀਹ ਦੇ ਆਉਣ ਦੀ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਤਿਆਰੀ ਤੇ ਹੇਠਾਂ ਦਿੱਤੇ ਪੁਆਇੰਟਾਂ ਤੋਂ ਇਕ ਸਬਕ ਤਿਆਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ:

1. ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ (3:1-4);
2. ਤਿਆਰੀ ਦਾ ਬਪਤਿਸਮਾ (3:5, 6);
3. ਤਿਆਰੀ ਦੀ ਤੋਬਾ (3:7-12)।

ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਦੀ ਹਲੀਮੀ (3:11-14)

ਮਸੀਹ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਖਲੋਤਾ ਹੋਣ ਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਬੜੀ ਦੀਨਤਾ ਨਾਲ ਮਾਫ਼ੀ ਲਈ ਆਪਣੀ ਰੂਹਾਨੀ ਲੋੜ ਨੂੰ ਮੰਨ ਲਿਆ। ਉਸ ਨੇ ਯਿਸੂ ਅੱਗੇ ਸਾਫ਼ ਮੰਨਿਆ ਕਿ ਉਸ ਉਸ ਨੂੰ ਤੋਂ ਆਪ ਬਪਤਿਸਮਾ ਲੈਣ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ ਅਤੇ ਉਹ ਯਿਸੂ ਨੂੰ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਯੂਹੰਨਾ ਨੇ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਬਾਅਦ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਬਾਰੇ ਦੱਸਿਆ ਸੀ। ਜਦ ਉਹ ਨੂੰ ਪਤਾ ਲੱਗਾ ਕਿ ਯਿਸੂ ਹੀ ਉਹ ਮਸੀਹਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਨੇ ਦੂਜਿਆਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਉਹਦੇ ਵੱਲ ਦੁਆਇਆ (ਯੂਹੰਨਾ 1:29)। ਹਲੀਮੀ ਦੀ ਯੂਹੰਨਾ ਦੀ ਮਿਸਾਲ ਨੂੰ ਅੱਜ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਵੱਲੋਂ ਨਕਲ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।^{੨੦}

ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪਾਪ ਨੂੰ ਮੰਨਦੇ ਹੋਏ ਖੁਦਾ ਅੱਗੇ ਹਲੀਮ ਹੋਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ‘ਜ਼ਖ਼ਮੀ ਚੰਗਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਹਨ’ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਉਹੀ ਕਿਰਪਾ ਵੰਡ ਰਹੇ ਹਨ ਜਿਹੜੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਖੁਦਾ ਤੋਂ ਪਾਈ ਸੀ। ਪੌਲੁਸ ਯਿਸੂ ਦੀ ਇੰਜੀਲ ਨੂੰ ਸੁਣਾਉਂਦਾ ਹੋਇਆ ਪੂਰੀ ਰੋਮੀ ਹਕੂਮਤ ਵਿਚ ਘੁੰਮਿਆ ਪਰ ਉਸ ਨੇ ਕਦੇ ਇਹ ਗੱਲ ਨਹੀਂ ਭੁੱਲੀ ਕਿ ਉਹ ਪਾਪੀਆਂ ਵਿੱਚੋਂ ‘ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਡਾ’ ਸੀ (1 ਤਿਮੋਥਿਉਸ 1:15; KJV)।

ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਪਹਿਲਾਂ ਆਪਣੇ ਉੱਤੇ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਯਿਸੂ ਨੇ ਫ਼ਰੀਸੀਆਂ ਨੂੰ ਬੜੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਝਿੜਕਿਆ ਕਿਉਂਕਿ ‘ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ[ਸਨ] ਪਰ ਕਰਦੇ ਨਹੀਂ[ਸਨ]’ (23:3; NIV)। ਕੋਈ ਵੀ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤਦ ਤਕ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਜੇ ਲੋਕ ਉਸ ਨੂੰ ਕਪਟੀ ਜਾਂ ਪਖੰਡੀ ਮੰਨਦੇ ਹੋਣ (ਵੇਥੇ 7:1-5)। ਪੌਲੁਸ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਨਸ਼ਾਸਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣ ਬਾਰੇ ਇਸ ਤਰੀਕੇ ਦੇ ਨਾਲ ਚੌਕਸ ਸੀ ਕਿ ਅਜਿਹਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਕਿ ‘ਹੋਰਨਾਂ ਨੂੰ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਕੇ ਆਪ ਅਪਰਵਾਨ’ ਹੋ ਜਾਵੇ (1 ਕੁਰਿੰਥਿਆਂ 9:27)। ਉਹ ਆਪਣੇ ਸੰਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਨਮੂਨੇ ਨਾਲ ਪੂਰਕ ਬਣਾਉਣ ਵਿਚ ਖ਼ਬਰਦਾਰ ਸੀ। ਉਸ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਕਿ ‘‘ਤੁਸੀਂ ਮੇਰੀ ਰੀਸ ਕਰੋ ਜਿਵੇਂ ਮੈਂ ਵੀ ਮਸੀਹ ਦੀ ਰੀਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ’’ (1 ਕੁਰਿੰਥਿਆਂ 10:33)।

ਪ੍ਰਚਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਆਪਣੇ ਵੱਲ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਯਿਸੂ ਵੱਲ ਲਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਹੋਣ ਕਰਕੇ ਹੀ, ਕਿਸੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਲਈ ਖਿੱਚ ਦਾ ਕੇਂਦਰ ਬਣ ਜਾਣਾ ਆਸਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਮੁੱਖ ਕੇਂਦਰ ਮਸੀਹ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਤਾਂ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਲਈ ਸਿਰਫ਼ ਇਕ ਜ਼ਰੀਆ ਹੈ। ਪੌਲੁਸ ਨੇ ਕਿਹਾ: ‘‘ਕਿਉਂ ਜੋ ਅਸੀਂ ਆਪਣਾ ਨਹੀਂ ਸਗੋਂ ਮਸੀਹ ਯਿਸੂ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਕਦੇ ਹਾਂ ਭਈ ਉਹ

ਪ੍ਰਭੂ ਹੈ ਅਤੇ ਅਸੀਂ ਆਪ ਯਿਸੂ ਦੇ ਨਮਿੱਤ ਤੁਹਾਡੇ ਦਾਸ ਹਾਂ' (2 ਕੁਰਿੰਥੀਆਂ 4:5)।

ਨਿਚੋੜ। ਪ੍ਰਚਾਰਕ ਜਦ ਯੂਹੰਨਾ ਬਪਤਿਸਮਾ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਦੇ ਵਿਹਾਰ ਦੀ ਨਕਲ ਕਰਦੇ ਹਨ ਤਾਂ ਉਹ ਦੂਜਿਆਂ ਨੂੰ ਮਸੀਹ ਕੋਲ ਲਿਆਉਣਗੇ ਅਤੇ ਖੁਦਾ ਦੇ ਰਾਜ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ ਹੋਰ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਹੋਣਗੇ।

ਡੇਵਿਡ ਸਟਿਵਰਟ

ਟਿੱਪਣੀਆਂ

¹ਯਹੂਦੀ ਲੋਕ ਦੋਹਾਂ ਨੇਮਾਂ ਵਿਚਲੇ ਕਾਲ ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਖਾਲੀਪਣ ਨੂੰ ਸਮਝਦੇ ਅਤੇ ਇਕ ਭਰੋਸੇਯੋਗ ਨਬੀ ਦੇ ਵਾਪਸ ਆਉਣ ਦਾ ਅੰਦਾਜ਼ਾ ਲਾਉਂਦੇ ਸਨ (1 ਮੱਕਾਬੀਆਂ 4:46; 9:27; 14:41; ਜੋਸੇਫਸ *ਅਗੋਸਟ ਅਪੀਅਨ* 1.8)। ²ਜੋਸੇਫਸ ਨੇ 'ਭੀੜ ਦੇ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਲੋਕਾਂ ਦੀ ਗੱਲ ਲਿੱਖੀ ਜਿਹੜੇ '[ਯੂਹੰਨਾ] ਦੀਆਂ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਕੇ ਬੇਹੱਦ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੁੰਦੇ ਸਨ' ਅਤੇ 'ਲੋਕਾਂ ਉੱਤੇ ਯੂਹੰਨਾ ਦਾ ਬੜਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ' (ਜੋਸੇਫਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟਿਜ਼* 18.5.2)। ³ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਮਾਉਸ, *ਮੈਥਿਉ*, ਨਿਊ ਇੰਟਰਨੈਸ਼ਨਲ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਪੀਬੇਅਡੀ, ਮੈਸਾਚੂਸੇਟਸ: ਹੈਂਡਕਸਨ ਪਬਲੀਸ਼ਰਜ਼, 1991), 21. ⁴ਜੈਕ ਪੀ. ਲੂਈਸ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਉ*, ਪਾਰਟ 1, ਦ ਲਿਵਿੰਗ ਵਰਡ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਆਸਟਿਨ, ਟੈਕਸਸ: ਸਵੀਟ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1976), 54. ⁵ਬਿਓਲੋਜਿਕਲ ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ, ਸੰਪਾ. ਗਰਹਰਡ ਕਿੱਟਲ, ਅਨੁ. ਜਿਓਫਰੀ ਡਬਲਯੂ. ਬੁੱਮਿਲੇ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1964), 2:658-59 ਵਿਚ ਗਰਹਰਡ ਕਿੱਟਲ, 'erēmos.' ⁶ਜੌਨ ਏ. ਬ੍ਰੇਡਸ, *ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਮੈਥਿਉ* (ਲੂਈਸਵਿੱਲੇ: ਪੰਨਾ ਰਹਿਤ: 1886; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਕ੍ਰੇਗਲ ਪਬਲਿਕੇਸ਼ਨਜ਼, 1990), 34. ⁷ਰੋਬਰਟ ਐਚ. ਗ੍ਰੰਡਰੀ, *ਮੈਥਿਉ: ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਹਿਜ਼ ਲਿਟਰੇਰੀ ਐਂਡ ਬਿਓਲੋਜੀਕਲ ਆਰਟ* (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1982), 43. ⁸ਮੱਤੀ ਨੇ 'ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦਾ ਰਾਜ' ਵਾਕਅੰਸ਼ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਸਿਰਫ ਚਾਰ ਵਾਰ ਕੀਤੀ (12:28; 19:24; 21:31, 43)। ⁹ਲੂਈਸ, 55; ਮਾਉਸ, 23. ¹⁰ਪੌਲ ਟੀ. ਬਟਲਰ, *ਆਇਜ਼ਾਹਾਹ*, ਜਿਲਦ 3, ਬਾਈਬਲ ਸਟੱਡੀ ਟੈਕਸਟਬੁਕ ਸੀਰੀਜ਼ (ਜੇਪਲਿਨ, ਮਿਜ਼ੋਰੀ: ਕਾਲਜ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1978), 10.

¹¹ਲੂਈਸ, 56; ਵੇਖੋ *ਸੈਨੁਏਲ ਆਫ ਡਿਸਿਪਲਿਨ* 8.13-16; 9.19. ¹²ਵੇਖੋ ਜੋਸੇਫਸ *ਵਾਰਜ਼* 1.24.3. ¹³ਗ੍ਰੰਡਰੀ, 45. ¹⁴ਲਿਓਨ ਮੋਰਿਸ, *ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਉ*, ਪਿੱਲਰ ਕਮੈਂਟਰੀ (ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1992), 55. ¹⁵ਐਚ. ਲਿਓ ਬੋਲਸ, *ਏ ਕਮੈਂਟਰੀ ਆਨ ਦ ਗੌਸਪਲ ਅਕਾਰਡਿੰਗ ਟੂ ਮੈਥਿਉ* (ਨੈਸ਼ਵਿੱਲੇ: ਗੌਸਪਲ ਐਡਵੋਕੇਟ ਕੰ., 1936), 71. ¹⁶ਜੋਸੇਫਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟਿਜ਼* 18.5.2. ¹⁷ਵਾਲਟਰ ਬਾਊਰ, *ਏ ਗ੍ਰੀਕ-ਇੰਗਲਿਸ਼ ਲੈਕਸੀਕਨ ਆਫ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਐਂਡ ਅਦਰ ਅਰਲੀ ਕ੍ਰਿਸਚੀਅਨ ਲਿਟਰੇਚਰ*, ਜਿਲਦ 3ਜੀ, ਸੋਧ ਅਤੇ ਸੰਪਾ., ਫ੍ਰੈਂਕ ਡਬਲਯੂ. ਡੇਂਕਰ (ਸ਼ਿਕਾਗੋ: ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਆਫ ਸ਼ਿਕਾਗੋ ਪ੍ਰੈੱਸ, 2000), 164. ¹⁸ਡਿਕਸ਼ਨਰੀ ਆਫ ਜੀਜ਼ਸ ਐਂਡ ਦ ਗੌਸਪਲਜ਼, ਸੰਪਾ. ਜੇਏਲ ਬੀ. ਗ੍ਰੀਨ ਐਂਡ ਸਕੌਟ ਮੈਕਨਾਈਟ (ਡਾਊਨਰਜ਼ ਗ੍ਰੇਵ, ਇਲਿਨੋਇ: ਇੰਟਰਵਰਸਿਟੀ ਪ੍ਰੈੱਸ, 1992), 55 ਵਿਚ ਡੇਵਿਡ ਐਸ. ਡੱਕਰੀ, 'ਬੈਪਟਿਜ਼ਮ'। ¹⁹ਮਿਸ਼ਨਾਹ *ਮਿੱਕਵਾਓਬ* ²⁰ਡੇਕਰੀ, 56-57; ਵੇਖੋ *ਸੈਨੁਏਲ ਆਫ ਡਿਸਿਪਲਿਨ* 3.4-9; 6.14-23. ਕੁਮਰਾਨ ਕਬੀਲਾ ਅਸੇਨੀ ਦਲ ਨਾਲ ਸਬੰਧਿਤ ਹੋਵੇਗਾ। ਜੋਸੇਫਸ ਨੇ ਸੰਕੇਤ ਦਿੱਤਾ ਹੈ ਕਿ ਏਸੇਨੀ ਲੋਕ ਅਖ਼ੱਪ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੇ ਰੋਜ਼ਮੱਰਾ ਦੇ ਸੰਸਕਾਰਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ 'ਠੰਡੇ ਪਾਣੀ ਦੇ ਨਾਲ ਨਹਾਉਂਦੇ ਸਨ' (ਜੋਸੇਫਸ *ਵਾਰਜ਼* 2.8.5, 9)।

²¹ਜੀ. ਆਰ. ਬੀਸਲੇ-ਮੁੱਰੇ, *ਬੈਪਟਿਜ਼ਮ ਇਨ ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ* (ਪੰਨਾ ਰਹਿਤ: ਡਬਲਯੂ. ਟੀ. ਵਿੱਟਲੀ ਲੈਕਚਰਸ਼ਿਪ, 1962; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਗ੍ਰੈਂਡ ਰੈਪਿਡਸ, ਮਿਸ਼ਿਗਨ: ਵਿਲੀਅਮ ਬੀ. ਈਰਡਮੈਂਸ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., 1994), 18-31; ਵੇਖੋ ਐਪਿਕਟੇਟਸ *ਡਿਸਰਟੇਸ਼ੰਜ਼*, 2.9.9-21; ਮਿਸ਼ਨਾਰ *ਪੋਸਾਹਿਮ* 8.8; ਤਾਲਮੁਡ *ਯੇਬਾਮੋਥ* 46E; *ਪੋਸਾਹਿਮ* 91ਬੀ-92. ²²ਜੇ. ਡਬਲਯੂ. ਮੈਕਗਰਾਵੇ, *ਦ ਨਿਊ ਟੈਸਟਾਮੈਂਟ ਕਮੈਂਟਰੀ*, ਜਿਲਦ 1, *ਮੈਥਿਊ ਐਂਡ ਮਾਰਕ* (ਪੰਨਾ ਰਹਿਤ, 1875; ਰੀਪ੍ਰਿੰਟ, ਡਿਲਾਈਟ, ਆਰਕੈਂਸਾ: ਗੋਸਪਲ ਲਾਈਟ ਪਬਲਿਸ਼ਿੰਗ ਕੰ., ਮਿਤੀ ਰਹਿਤ), 34. ²³ਲੂਈਸ, 58. ²⁴1 ਮੱਕਾਬੀਆਂ 2:42; 7:13; 2 ਮੱਕਾਬੀਆਂ 14:6. ²⁵ਮਿਸ਼ਨਾਰ *ਅਬੋਥ* 3.14. ²⁶ਜੋਸੇਫਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼* 17.2.4. ²⁷ਜੋਸੇਫਸ *ਵਾਰਜ਼* 2.8.14. ²⁸ਜੋਸੇਫਸ *ਐਂਟੀਕੁਇਟੀਜ਼* 18.1.4. ²⁹ਮਾਉਸ, 23. ³⁰ਜੈਨੇਸਿਸ *ਰੱਬਾਹ* 48.8; ਵੇਖੋ ਜਸਟਿਨ ਮਾਰਟਿਰ *ਡਾਇਲਾਗ ਵਿਦ ਟ੍ਰਾਇਫੋ* 140.

³¹ਡੋਨਲਡ ਏ. ਹੈਗਨਰ, *ਮੈਥਿਊ 1-13*, ਵਰਡ ਬਿਬਲੀਕਲ ਕਮੈਂਟਰੀ, ਜਿਲਦ 33ਏ (ਡੱਲਾਸ: ਵਰਡ ਬੁੱਕਸ, 1993), 50. ³²ਮੌਰਿਸ, 59. ³³ਲੂਈਸ, 62. ³⁴ਹੈਗਨਰ, 51. ³⁵ਗੁੰਡਰੀ, 48. ³⁶ਵੇਖੋ ਜ਼ਬੂਰ 118:26; ਮਲਾਕੀ 3:1; ਮੱਤੀ 11:3; 21:9; 23:39; ਯੂਹੰਨਾ 4:25. ³⁷ਟਾਲਮੁਡ *ਕੇ ਟੂ ਗੋਥ* 96ਏ ਦੁਹਰਾਉਂਦੇ ਹੋਏ, ਮੌਰਿਸ 61; ਵੇਖੋ *ਬਾਬਾ ਬਥਰਾ* 53ਬੀ. ³⁸ਇਹ ਪੁਆਇੰਟ ਅਤੇ ਮੱਤੀ 3:1-17 ਉੱਤੇ ਅਧਾਰਿਤ ਬਿਉਰਾ ਜਾਂ ਰਿਜ਼ੂਮ ਬਣਾਉਣ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਜੈਕ ਵਿਲਹੈਮ, 'ਜੌਨ ਦ ਬੈਪਟਿਸਟ'ਜ਼ ਰਿਜ਼ੂਮ ਐਜ਼ ਏ ਪ੍ਰੀਚਰ,' *RSVP ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ* 153-8-83-36 (1983 ਤੋਂ ਲਿਆ ਗਿਆ)। ਜੈਕ ਵਿਲਹੈਮ, ਪੀ. ਓ. ਬਾਕਸ 2222, ਫਲੋਰੈਂਸ, ਅਲਾਬਾਮਾ 35630 ਤੋਂ ਇਜਾਜ਼ਤ ਲੈ ਕੇ ਛਾਪਿਆ ਗਿਆ। ³⁹ਜੈਕ ਵਿਲਹੈਮ, 'ਦ ਬੈਪਟਿਜ਼ਮ ਆਫ ਜੀਜ਼ਸ,' *RSVP ਨਿਊਜ਼ ਲੈਟਰ* 172-6-84-41 (1984)। ⁴⁰ਇਹ ਪਾਠ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਖ਼ਾਸ ਤੌਰ ਤੇ ਲਾਗੂ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਆਮ ਤੌਰ ਤੇ ਸਭ ਮਸੀਹੀ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।